

Из анала Историјског музеја Србије

ДРУШТВЕНИ ДОГОВОР

О ОБЕЗБЕЂИВАЊУ УСЛОВА ЗА ПРЕДУЗИМАЊЕ РАДОВА И МЕРА НА ИСТРАЖИВАЊУ, ЗАШТИТИ И ПРЕЗЕНТАЦИЈИ СПОМЕНИЧКЕ ЦЕЛИНЕ СРЕДЊОВЕКОВНОГ РАСА И СРЕДСТАВА ЗА ОВЕ РАДОВЕ

Члан 1.

Да би се обезбедили услови за систематско и континуирано истраживање, заштиту и презентацију споменичке целине средњовековног Раса, овим друштвеним договором утврђују се услови за извођење радова на археолошким истраживањима, конзервирању и презентацији, као и начин на који ће се обезбедити средства за ове радове.

Члан 2.

Радови на археолошким истраживањима, конзервацији и презентацији споменичке целине средњовековног Раса, који ће се предузимати у раздобљу 1976—1980, утврђују се у плановима археолошких истраживања, конзервирања и презентације непокретних објеката и нађеног покретног материјала на Расу које ће донети организације удруженог рада које су потписнице овог друштвеног договора: Републички завод за заштиту споменика културе, Републички завод за заштиту природе, Завод за заштиту споменика културе у Краљеву, Археолошки институт у Београду, Историјски музеј Србије, Војни музеј у Београду, Завичајни музеј у Новом Пазару и Филозофски факултет у Београду.

За радове који се изводе у току једне године, утврђују се годишњи планови и програми рада у складу са плановима из претходног става и са прописима који се односе на доношење

програма рада у одговарајућим организацијама удруженог рада.

Члан 3.

Организације удруженог рада које су потписнице овог договора (члан 2, став 1. овог договора) утврдиће планове и програме рада из члана 2. овог договора у оквиру својих планова и програма рада, или као одвојене — посебне планове и програме.

Члан 4.

Да би се обезбедила координација рада на припремању и спровођењу (остваривању) планова и програма из члана 2. и 3. овог договора, као и сарадња са надлежним и заинтересованим органима и организацијама, посебно између потписника овог друштвеног договора, потписници овог договора се обавезују да образују Комисију за истраживање, конзервацију и презентацију средњовековног Раса, утврде састав ове комисије и одреде начин њеног рада.

Задатак Комисије је да:

— разматра и даје мишљење о плановима и програмима рада из члана 2. и 3. овог друштвеног договора;

— прати остваривање планова и програма радова и о овоме упознаје потписнике овог друштвеног договора и друге заинтересоване органе и организације, и

— врши и друге послове које јој потписници овог договора повере.

Члан 5.

Средства за финансирање извршења радова и мера садржаних у плановима и програмима из члана 2. и 3. овог друштвеног договора обезбедиће Републичка заједница културе, Републичка заједница науке, Скупштина општине Нови Пазар, Заједница културе општине Нови Пазар и Војни музеј у Београду у износима које заједнички утврде почетком сваке календарске године, а најкасније до 1. марта.

Члан 6.

Потписници овог друштвеног договора дужни су да се старају о примени и извршавању овог друштвеног договора.

Административне и друге послове у вези са извршавањем и спровођењем овог друштвеног договора обављаће Заједница културе општине Нови Пазар.

Члан 7.

Овај друштвени договор сматра се закљученим када га потпишу сви учесници, а ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику СРС“.

Члан 8.

Скупштина општине Нови Пазар, на предлог овлашћених организација заштите споменика културе и заштите природе, уредиће одређена питања заштите и коришћења споменичке целине средњовековног Раса.

МЕМОРИЈАЛНИ МУЗЕЈ О 7. ЈУЛУ У БЕЛОЈ ЦРКВИ

Закључци

са састанка поводом организације службе за заштиту споменика културе за Подрињско-колубарску међуопштинску регионалну заједницу

Састанак је одржан у Шапцу 22. јануара 1976. год.

Учесници: др Владимир Јовичић, републички секретар за културу; Будимир Вукашиновић, секретар Међуопштинске конференције СК Подрињско-колубарске регионалне заједнице; Гвозден Јованић, помоћник републичког секретара за културу са сарадницима; Драгослав Мутаповић, председник Комисије за уређивање и заштиту споменика народноослободилачке борбе и ратова за ослобођење наших народа; Едиб Хасанагић, директор Историјског музеја Србије; Вељко Ђурић, директор Републичког завода за заштиту споменика културе са сарадницима; Миодраг Урошевић, председник Комисије Међу-

општинске конференције СК за образовање, науку и културу у Шапцу; Сретен Јанковић, председник Скупштине општине Ваљево; Милан Дракулић, секретар Општинске конференције СК Крупања; Живан Поповић, председник Општинске конференције ССРН Крупања; Жарко Радовић, председник Комисије Међуопштинске конференције СУБНОР-а Шапца; Душко Радић, председник Заједнице за културу Шапца; Ивко Петровић, потпредседник Скупштине општине Шапца; и Милован Прокић, секретар Општинске конференције СК Богатића.

Седници су председавали Будимир Вукашиновић и др Владимир Јовичић.

Предложени и усвојени дневни ред био је следећи:

1. Разматрање могућности образовања Завода за заштиту споменика културе за подручје Подрињско-колубарске међуопштинске регионалне заједнице:

2. Спровођење закључака са састанка одржаног у Крупњу 24. децембра 1975. године поводом Спомен-музеја „Седми јул“ у Белој Цркви и Спомен-музеја у Столицама; и

3. Договор о заштити и презентацији етно-парка у Совљаку.

У вези са другом тачком дневног реда представници друштвено-политичких организација Крупња упознали су учеснике састанка о усвајању Друштвеног договора о обезбеђивању средстава и услова за предузимање радова и мера на заштити и презентацији споменичке целине у Белој Цркви и образовању Одбора за заштиту и презентацију спомен-музеја „Седми јул“ у Белој Цркви, а представник Републичког секретаријата за културу упознао је учеснике састанка са потребом да се са представницима Комитета за науку и културу, Музеја револуције народа и народности Југославије и Историјског музеја Србије још једном размотри питање оснивања и рада одељења Музеја у Столицама, због чега још није припремљен коначан нацрт друштвеног договора о обезбеђивању средстава и услова за предузимање радова и мера на заштити и презентацији споменичке целине у Столицама.

Закључено је да Скупштина општине Крупњ заједно са Републичким заводом за заштиту споменика културе, Републичким заводом за заштиту природе и Историјским музејом Србије на основу одговарајућих задатака конкуришу код Републичке заједнице културе за финансијска средства у вези са спровођењем Друштвеног договора о обезбеђивању средстава и услова за предузимање радова и мера на заштити и презентацији споменичке целине у Белој Цркви.

(Републички секретаријат за културу, 28. I 1976)

Извод из Друштвеног договора о Спомен-музеју „7. јул“ у Белој Цркви

На основу члана 137. Устава Социјалистичке Републике Србије и члана Статута Скупштине општине Крупња, Скупштина општине Крупњ, Републичка заједница културе, Републички завод за заштиту споменика културе, Републички завод за заштиту природе и Историјски музеј Србије закључују

Друштвени договор

о обезбеђивању средстава и услова за предузимање радова и мера на заштити и презентацији споменичке целине у Белој Цркви

Члан 1.

Да би се обезбедили услови за потпунију трајну заштиту и презентацију споменичке целине, спомен-обележја и меморијално-природног споменика у Белој Цркви и омогућило њихово коришћење у неговању револуционарних традиција, као и за одржавање Седмојулских и других свечаности, овим друштвеним договором се утврђују начини обезбеђивања средстава и услова за извођење радова на заштити и презентацији објеката ове споменичке целине као и за поставку и рад Спомен-музеја „7. јул“ у Белој Цркви.

....

Члан 4.

Музеј „7. јул“ у Белој Цркви у саставу је Историјског музеја Србије.

Члан 5.

Надлежни општински орган Скупштине општине Крупњ стараће се о редовном чувању и одржавању споменичке целине, појединих објеката и Музеја „7. јул“.

....

Члан 7.

Потписници овог договора дужни су да се старају о примени и извршавању овог договора.

Административне и техничке послове у вези са извршавањем и спровођењем овог договора обављаће орган управе надлежан за послове културе Скупштине општине Крупањ.¹

ПИСМА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ ПРЕДСЕДНИКУ РИВ И ИЗВРШНОМ ВЕЋУ СРБИЈЕ О ПРОБЛЕМИМА МУЗЕЈА

Писмо председнику Извршног већа Србије

Друже Председниче,

У јавној дискусији коју је организовао Програмски савет Историјског музеја Србије у месецу фебруару ове године о резултатима и програму рада Музеја, констатовано је да се не испуњавају закључци Председништва Скупштине Србије од 5. децембра 1973. године и Извршног већа Србије од 26. марта 1974. године. Тим поводом упутили смо Вам 16. фебруара писмо и замолили Вас да примите представнике Музеја — председника Збора радника Марију Лукић, председника Програмског савета Милана Ђоковића и директора Едиба Хасанагића, како би Вам непосредно изложили проблеме Музеја и замолили Вас да се Извршно веће ангажује на њиховом решавању.

Уз писмо доставили смо и препис писма Музеја Извршном већу од 5. VI 1975. године и Петогодишњи програм рада Музеја.

Пошто до данас није дошло до овог пријема, то Вас поново молимо да одредите један термин у овом месецу када бисте могли да нас примите.

Директор
Историјског музеја Србије
Едиб Хасанагић

Писмо Извршном већу Србије

Као што вам је познато, Извршно веће Србије разматрало је 26. марта

1974. године Информацију о актуелним проблемима Историјског музеја Србије у складу са закључцима Председништва Скупштине СР Србије са седнице од 5. децембра 1973. године. Констатујући посебан друштвени значај Историјског музеја Србије, Веће је том приликом утврдило да за реализацију утврђеног концепта о организацији и развоју Музеја „нису обезбеђивана довољна материјална средства и да је у том погледу изостала потпунија сарадња друштвено-политичких фактора у Републици“. Веће је, такође, посебно истакло потребу да се убудуће „већа пажња поклони прикупљању музејског материјала и његовој заштити од пропадања и нестанка“ и закључило да је „неопходно ангажовање свих одговорних републичких органа и организација у решавању актуелних питања и проблема“ Музеја, како би се „одговарајућим мерама превазишло стање у коме се сада налази“. При томе је наглашено (1) да је „питање простора и смештаја једно од горућих питања активности Историјског музеја Србије, које се поставља од самог оснивања Музеја“... па се због тога као хитан проблем поставља изналажење простора за лагерење музејског материјала и за изложбени простор и (2) да је Музеју „неопходно кадровско јачање“.

¹ Овај друштвени договор још није ступио на снагу јер га није потписала Републичка заједница културе.

Извршно веће препоручило је „ре-публичким самоуправним интересним заједницама да у свом непосредном и будућем раду допринесу успешном спровођењу препорука Председништва Скупштине СР Србије и ставова Већа . . . , чиме ће се стећи услови да се изврше значајни друштвени и научни задаци који су планирани“.

Данас можемо да кажемо да је углавном остало све на препорукама. Услови рада Историјског музеја Србије остали су исти.

Смештај Музеја представља посебан и нарочито тежак проблем. То је констатовало и Председништво Скупштине СР Србије и препоручило да се за сада, док не буде могућности за евентуално подизање нове зграде, обезбеди простор за депо за музејски материјал и за тематске изложбе.

Поводом ове ситуације, у којој се Историјски музеј Србије налази све време свога постојања и рада, Збор радних људи и Програмски савет Историјског музеја желели би да скрену пажњу на неке чињенице и да предложу Извршном већу да поново размотри стање и проблеме развоја Музеја и предузме ефикасније и конкретне мере у погледу њиховог решавања, полазећи од закључака Председништва Скупштине СР Србије. То је и закључак са јавне дискусије коју је у месецу априлу ове године организовао Програмски савет поводом доношења програма рада Музеја.

По својој концепцији, поново потврђеној на седници Председништва Скупштине СР Србије, Историјски музеј, као музеј комплексног типа, проучава и приказује историју Србије кроз све историјске периоде, обрађујући посебну пажњу на раздобље и периоде друштвених борби и борби за национално ослобођење, на снаге које су тежиле напредку, посебно на радничку класу и њене политичке организације и борбе. Историјски музеј је истовремено и му-

зеј радничког покрета и социјалистичке револуције Србије, која се презентује у оквирима савремене историје.

Такву свеобухватну а модерну концепцију прихватају постепено многи значајни музеји у нашој земљи. У том погледу Историјски музеј, и као матични музеј, позитивно је до сада деловао на поједине музеје историјског смера, сарађујући с њима и помажући им стручно како у постављању и размени изложби и вођењу документације, тако и у подизању техничког нивоа изложби. У стручној јавности биле су запажене, поред осталог, стална изложба Народног музеја у Лесковцу и меморијална изложба „Вожд Карађорђе“ у Тополи, које су, углавном, припремили и поставили сарадници Историјског музеја Србије.

Истичемо ове зато што се ова функција Историјског музеја показала врло значајном у подизању и осавремењавању нивоа музејских изложби, и садржајном и техничком, нарочито када су у питању специјални музеји радничког покрета и револуције, и што би Историјски музеј могао томе и знатно више да допринесе када би радио у нормалним условима.

Сарадња Историјског музеја са другим музејима изражавала се и у приказивању низа тематских изложби у појединим местима Србије. Те су изложбе претежно јубиларног карактера, па су по томе и друштвено актуелне, и примане су врло добро, али због недостатка финансијских средстава за њихов транспорт нису коришћене онолико колико то треба чинити. Међутим, њихово приказивање у местима ван Београда израз је потребе за што шири културним деловањем, чиме се задовољава интерес шире друштвене заједнице и у пуној мери компензирају уложени рад и средства.

Посебан значај деловања Историјског музеја Србије, приоритетно наглашен у акту о оснивању Музеја, јесте прикуп-

љање и заштита музејског материјала као културног добра којим ће се илустровати, научно и музеолошки, привредна, економска, политичка и културна историја Србије. Зато што се о овој врсти културних добара мало водило рачуна, па су пропадала и на друге начине нестајала, збирке и фондови значајног културног наслеђа знатно су осиромашени, чему је свакако, бар делом, разлог и касно оснивање Историјског музеја Србије. На жалост, нестајање, нечување и пропадање музејског материјала и данас је честа појава, па се већ и за илустрацију периода социјалистичког развоја нашег друштва музеји морају да користе реконструкцијима неких предмета, јер их више нема, или, ако су у приватном власништву, да их откупљују по високим ценама. Да у прилог ове тужне појаве поменемо само то да, поред осталог, није сачувана документација о ратној штети, да није сачувана документација о радним акцијима и бар примерци привредног инвентара из тих акција, као и да су врло ретке фабрике које чувају прототипове својих производа, на основу којих ће се проучавати и приказивати наш индустријски развој. У многим земљама то је законским одредбама регулисано.

Познато је да је традиција чувања културних добара у нашој средини још увек слабо развијена. Утолико је значајније васпитно деловање у том погледу не само културних и научних институција него и свих других друштвених фактора, посебно школа. За своју област делатности музеји би морали да имају више иницијативе него што су имали до сада, али и много више материјалних могућности него што сада имају. Историјски музеј створио је приличан фонд музејских предмета из нове и савремене историје, али то није ни издалека оно што би могао и морао учинити да је имао боље финансијске могућности и да је решено пи-

тање просторија за смештај музеалија. С обзиром на потребе за прикупљањем и заштитом музејског материјала, финансијска средства којима је располагао Историјски музеј Србије само су симболична.

Сматрајући ову ситуацију са музејским материјалом врло озбиљном, нарочито са материјалом из периода социјалистичке изградње, Збор радних људи и Програмски савет Историјског музеја желе да истакну да није било довољно разумевања и бриге код оснивача Музеја и органа на које је оснивач пренео своје право надзора, а посебно код Републичке заједнице културе, и да је погрешно схватање појединих фактора да има много пречих проблема, а да решавање питања заштите и презентације културних добара може чекати боље материјалне могућности друштва. Мишљења смо да нема оправдања, нити га убудуће може бити, за неспровођење у живот позитивних законских прописа о заштити културних добара и њиховом коришћењу у ширењу културе народа и да ће одговорност за то сносити не само професионалне радне организације него и представничка тела и њихови органи ако не обезбеђују потребне услове за рад ових организација.

Ово наглашавамо посебно зато што је колектив Историјског музеја Србије остављен углавном самом себи да се бори за правилније третмане конкретних програмских задатака када је реч о финансирању, као и за решавање проблема просторија за депо и за изложбе. Информације ради, напомињемо да су проблем смештаја за своје музеје овог ранга решиле све републике и покрајине и да је Скупштина града Београда одредила локације и обезбедила средства за пројекте нових зграда Музеја града Београда и Етнографског музеја, а у току решавања је и проблем смештаја Природњачког музеја. Од 27 београдских музеја, једино Историјски

музеј Србије нема чак ни привремени смештај у просторијама које ће омогућити да се шире прикупља и заштити музејски материјал и да се одржавају повремене тематске изложбе, што у јавности оставља утисак неке привремености саме установе. Да ситуација буде тежа, зграда Милошевог конака у Топчидеру, у којој се налази део сталне изложбе Историјског музеја Србије о српском устанку 1804, дотрајала је толико да се морају извршити радикална конзервација и рестаурација, па су се, ради заштите, морали склонити експонати. То стање траје већ две године, пошто интересне заједнице за културу Републике и града Београда не могу да се споразумеју ко је обавезан да обезбеди финансијска средства. А дотрајалост Милошевог конака пролазницима сада још више бode очи, јер је једно угоститељско предузеће тако реновирано, у суседству, ресторан истога имена, некадашњу коњушницу, да сада та зграда споља личи на дворач у односу на Конак кнеза Милоша, иначе значајан и редак споменик културе.

Приликом оснивања Историјског музеја Србије, 1963. године, било је предвиђено да Музеј у року од десет година отвори сталну изложбу и да за то време реши своје кадровске и друге основне проблеме. У том смислу донет је, нешто касније, и десетогодишњи

перспективни програм рада Музеја. Међутим, дошло је до тешкоћа и застоја који су условили да се програм само делимично реализује — и то углавном због недостатка финансијских средстава и необезбеђеног простора за депо и изложбе. Сада би Музеју било потребно још најмање пет година да отвори сталну изложбу, ако би се решили проблеми о којима овде говоримо.

Желели бисмо, на крају, да поново нагласимо да је Историјски музеј Србије организација у развоју и да је потребно да му, као таквом, поклоне пажњу сви надлежни фактори. Може то изгледати и нескромно, али мислимо да се, због његовог оваквог статуса. Музеј не може у погледу додељивања финансијских средстава третирати на исти начин као и институције које већ имају дугу традицију у своме раду и као такве су дефинитивно оформљене.

Директор,
Едиб Хасанагић, с. р.

Председник
Програмског савета,
Милан Боковић, с. р.

За председника Збора радних људи Историјског музеја Србије,
Љиљана Станојевић, с. р.

ПРЕДЛОГ О ИНТЕГРАЦИЈИ ВУКОВОГ И ДОСИТЕЈЕВОГ МУЗЕЈА СА ИСТОРИЈСКИМ МУЗЕЈОМ СРБИЈЕ

Белешка

са састанка одржаног у Градском секретаријату за образовање и културу 19. I 1976. године поводом интеграције Вуковог и Доситејевог музеја

Састанку су присуствовали: Едиб Хасанагић, др Голуб Добрашиновић, Властимир Стаменовић, Илинка Мићић,

Миодраг Симентић и Радојка Аранђеловић.

У разговору о даљем раду Вуковог и Доситејевог музеја истакнуто је да би тај музеј концепцијски могао да се укљопи у Историјски музеј Србије и да би у оквиру Историјског музеја свој развој могао најбоље да оствари. Делатност којом су се бавили Доситеј и

Вук одговара програмској оријентацији Историјског музеја Србије. Вук и Доситеј представљају најизразитије посленике у нашој културној историји и по свом значају чак превазилазе наше границе. Особито Вук Стефановић Караџић, који се бавио многим областима у нашој култури (реформом језика и правописа, историографијом, лексикографијом, фолклористиком, критиком, итд.).

На овом састанку је било речи и о могућностима припајања Вуковог и Доситејевог музеја Музеју града Београда, Народном музеју, Етнографском музеју, Институту за језик и књижевност. Као што су у свим ранијим разговорима око интеграције истицани услови, то је учињено и овом приликом, па је закључено следеће:

— да Музеј Вука и Доситеја остане под својим именом „Вуков и Доситејев музеј“ у згради у којој се налази са музејско-архивском збирком и библиотеком;

— да се настави са издавањем музејске публикације „Ковчежић“, који својим садржајем не би смео да се поистовети са сличним публикацијама или едицијама Историјског музеја Србије;

— да Друштво за проучавање Доситеја и Вука и даље развија своју активност при Вуковом и Доситејевом музеју. Могла би се размотрити могућност да Друштво евентуално преузме уређивање и издавање „Ковчежића“;

— да Вуков и Доситејев музеј има свој посебан програм, који ће финансирати београдска Самоуправна интересна заједница културе. Значи, Музеј мора искључиво да обавља делатности везане за Вука и Доситеја и не сме се дозволити да се оправдају сумње да ће се он утопати у Историјски музеј Србије и изгубити свој значај.

У организационом смислу Музеј би могао да се конституише као организациона јединица Историјског музеја.

Да би се реализовала ова идеја око интеграције, потребно је да се припреми елаборат у коме ће бити приказано стање Вуковог и Доситејевог музеја (зграда, фондови, кадрови, делатност, средњорочни развој) и Историјског музеја и да се нагласи шта Вуков и Доситејев музеј задржава интегрисан са Историјским музејом Србије.

Историјски музеј, као матични музеј, доносиће статут, правилнике, а успоставиће се заједничка служба за административне послове, рачуноводствене послове и послове народне одбране. Као друштвени орган биће Савет Историјског музеја. Статутом треба обезбедити да у Савет Музеја Друштво за проучавање Вука и Доситеја делегира своје чланове.

У елаборату треба прецизирати будуће послове постојећег кадра и колико треба обезбедити нових кадрова.

Одлучено је да овај материјал припреме представници Историјског музеја, Вуковог и Доситејевог музеја и Градског секретаријата за образовање и културу, и то: др Голуб Добрашинић, Марија Лукић и Радојка Аранђеловић.

Овај елаборат ће размотрити програмски савети оба музеја и после тога спровешће се референдум.

С обзиром на то да је Историјски музеј републичка установа, отвара се могућност и евентуалне интеграције са Вуковом кућом у Тршићу.

Београд, 13. II 1976. године

Из Градског секретаријата
за образовање и културу

*

Историјском музеју Србије

Достављамо Вам, ради информације, „Материјал за интеграцију Вуковог и Доситејевог музеја са Историјским му-

зејом Србије“, као и извештај комисије овог Сekretаријата која је припремила поменуте материјале.

Напомињемо да смо мишљења о овим материјалима тражили од Координационог одбора матичних музеја Србије и Комисије за музеје СИЗ културе Београда. После прибављеног мишљења планирамо састанак на коме ћемо разматрати ове проблеме.

Градски секретар,
Властимир Стаменовић

*

Извештај

Комисије о интеграцији Вуковог и Доситејевог музеја са Историјским музејом Србије

I

Проблем сређивања музејске мреже у Београду и интеграције покренут је први пут пре више од 20 година. Од тада, ово питање је више пута разматрано у музејским и ванмузејским круговима, а посебно је било покренуто крајем 1970. и почетком 1971. године, на иницијативу Градског секретаријата за образовање и културу и Координационог одбора матичних музеја. Већ тада разматрала се могућност интеграције Музеја Вука и Доситеја и Педагошког музеја са Историјским музејом Србије. Међутим, даљи разговори о интеграцији нису вођени све до јесени 1975. године, када је поново покренуто питање интеграције Музеја Вука и Доситеја са неким од београдских музеја (Градским, Педагошким и Историјским музејом). Тим поводом одржан је састанак 23. септембра 1975. године у Градском секретаријату за образовање и културу са представницима Музеја Вука и Доситеја и музеја са којима би Музеј Вука и Доситеја могао да се

интегрише, као и са представницима Градског и Републичког секретаријата за културу, Градске и Републичке заједнице за културу, Друштва за проучавање Вука и Доситеја и Извршног већа Србије. На овом састанку разматрани су предлози Музеја Вука и Доситеја о могућности интеграције са неким од београдских музеја (Историјски, Градски, Педагошки), па је том приликом закључено да овај проблем треба разматрати и предложити одговарајућа решења.

У јануару месецу 1976. године, на иницијативу Градског секретаријата за образовање и културу и Градске заједнице за културу, разматрано је питање интеграције Музеја Вука и Доситеја са Историјским музејом Србије, па је формирана група за припрему елабората о интеграцији у саставу: Ђолуб Добрашиневић, Марија Лукић и Рајка Аранђеловић.

II

Група за израду елабората разматрала је могућност интеграције два музеја и подржава мишљење колектива да до ње треба да дође, и то из следећих разлога:

— личности Вука и Доситеја прелазе оквири града, па и Србије, јер су по свом значају југословенске, а њихов значај за историју просвете и културе Србије одређује место и улогу Музеја:

— Историјски музеј Србије концепцијски се бави овом темом и у оквиру његове организације Музеј Вука и Доситеја може даље да унапреди и модернизује свој рад;

— у широј организацији рада постоји могућност да се ова интеграција повољно одрази на рад Музеја у Тришћу и Вуковог сабора, који већ има републички значај, као и да се са музејском грађом о Вуку и Доситеју упозна и шира јавност ван Београда;

— интеграција је и друштвено корисна, јер ће се обједињавањем рада појединих служби (заједничка служба) постићи одговарајуће уштеде средстава, уз повећање њихове ефикасности у оквиру веће организације

III

О условима интеграције вођени су разговори између два музеја, па је постигнута сагласност у следећем:

— Музеј Вука и Доситеја чинио би једну организациону јединицу удруженог рада, а Историјски музеј Србије другу. Служба за опште послове Музеја била би заједничка. Програм рада био би јединствен, заједнички, као и органи управљања;

— својство правног лица имао би Историјски музеј Србије;

— Музеј Вука и Доситеја задржао би своје садашње име;

— музејско-архивска збирка, библиотека и поставка Музеја Вука и Доситеја остале би у садашњој згради;

— у радним просторијама Музеја били би смештени стручњаци — кустоси;

— Музеј Вука и Доситеја и даље би издавао своју публикацију „Ковчежић“;

— Друштво за проучавање Вука и Доситеја, као и до сада, развијало би свој рад при Музеју Вука и Доситеја;

— постојећи стручни кадар Музеја Вука и Доситеја обављаће послове овог музеја предвиђене његовом организацијом, с тим што је потребно да се још два радна места попуне стручњацима;

— два радника опште службе Музеја Вука и Доситеја добила би, у интегрисаном саставу, место у општој служби Историјског музеја Србије;

— спремачица би остала на свом садашњем радном месту у Музеју Вука и Доситеја, а за домара је потребно расписати конкурс;

— лични доходи радника Музеја Вука и Доситеја одређивали би се према Самоуправном споразуму о заједничким основама и мерилима за распоређивање дохотка и расподелу средстава за личне дохотке радника Историјског музеја Србије;

— стамбене проблеме домара и једног радника опште службе треба решити пре интеграције, а остала два стамбена проблема решавати у интегрисаном саставу, а према Самоуправном споразуму о условима, начину и поступку за коришћење средстава намењених за стамбене потребе радника Историјског музеја Србије.

IV

После обављених разговора између два музеја, уочени су проблеми које треба решити пре интеграције:

1. Пошто је зграда Музеја Вука и Доситеја један од ретких културно-историјских споменика у граду, неопходно је решити следећа питања везана за зграду:

— проблем грејања у изложбеним и радним просторијама. Због нерешеног питања загревања зграде угрожени су експонати, а рад са публиком у ладнијим месецима је веома отежан.

Најбоље решење је да се уведе заједничко (централно) грејање са Позоришним музејом, јер би то било и најбезбедније за зграду;

— башту би требало уредити источноначки, тако да одговара згради Музеја. Овако уређена башта могла би се користити за мање културне манифестације — вечери поезије, музичке вечери, итд.;

— у Музеју би, ради безбедности, требало увести алармне уређаје против пожара и провала.

2. Да би Вуков и Доситејев музеј могао да обавља и даље развија своју делатност, потребно је кадровски попунити следећа радна места:

— одласком у пензију Голуба Добрашиновића остаје упражњено радно место кустоса-историчара књижевности (група јужнословенске књижевности):

— радно место кустоса-педагога, који би организовао и одржавао сарадњу са школама, радним организацијама, војском и грађанима, водио целокупну образовну и пропагандну делатност Музеја, послове око техничког уређивања музејске публикације „Ковчежић“ и организационе послове Друштва за проучавање Вука и Доситеја;

— радно место домара, које је неопходно попунити с обзиром на значај музејске зграде. Домар би обављао и дужност благајника у изложбеним просторијама и старао се о неговању баште Музеја.

3. Као што је већ истакнуто, у Музеју Вука и Доситеја постоје нерешени стамбени проблеми, и то :

— стан за домара. Садашњи стан предвиђен за домара користи бивша домарка, која је сада у пензији. Постоје две могућности за решавање овог проблема: садашњем станару наћи некомфоран стан од 26 m² на територији Општине Стари град или извршити адаптацију једне дворишне једнособне зграде (зидане шупе);

— за једног радника (секретара-шефа рачуноводства), два члана домаћинства, 8 година радног стажа, Музеј Вука и Доситеја издвојио је у фонд за стамбену изградњу 100.000 динара. Потреб-

но је да се и ово стамбено питање реши пре интеграције у оквиру Градске заједнице за културу.

Потребно је да Градски секретаријат за образовање и културу и Градска заједница за културу узму у разматрање сва ова питања, јер не постоји могућност да се она реше у оквиру Историјског музеја.

Посебно треба истаћи проблем зграде, јер њен значај захтева предложене интервенције.

V

Група за изграду елабората сагледала је и следећа питања која треба да реше Републички и Градски секретаријат за културу и Републичка и Градска заједница за културу:

— Пошто је реч о интеграцији установа чији су оснивачи различити, потребно је размотрити ово питање и спровести одговарајући поступак око преношења права оснивача.

— Финансирање делатности и кадра интегрисаних установа такође је питање које треба решавати кроз самоуправне споразуме на нивоу Републике и Града.

Група за изграду елабората мишљења је да о овим питањима треба да се изјасне правне службе Републичког и Градског секретаријата за културу и да предложи одговарајућа решења и поступке.

САВЕТОВАЊЕ О ИСТОРИЈСКИМ МУЗЕЈИМА У КРАГУЈЕВЦУ

Извод из писма Историјског музеја Србије музејима у Југославији

Историјски музеј Србије у Београду организује саветовање о месту и улози историјских музеја у савременом друштву, о експонатима и збиркама историјских музеја и о методу рада из

сталним поставкама и изложбама историјских музеја. Саветовање ће се одржати у месецу октобру ове године у Крагујевцу.

Реферати ће бити унапред умножени или штампани. Учесницима Саветовања биће претходно (у току септембра) достављени и резимеи реферата и саоп-

штења, да би се благовремено упознали са материјалом и могли припремити за дискусију. Уколико неко од учесника жели да о неком питању из програма рада саветовања припреми и посебно саопштење, у коме би изнео и своје друкчије или потпуније гледање, то треба учинити до краја септембра, како би се то саопштење могло умножити. Саопштење може да износи највише пола ауторског табака.

Саветовање ће трајати три дана, рачунајући и време које ће бити потребно за обилазак музеја у Крагујевцу (Народног музеја, Техничко-историјског музеја Завода „Црвена застава“, Меморијалног музеја Светозара Марковића и Музеја жртва 21. октобра) и музеја у Тополи (Меморијални музеј Војда Карађорђа и Музеј НОБ).

Као што се види из предвиђених тема, саветовање је замишљено тако да се поједина питања и проблеми из стручног рада историјских музеја (комплексних и специјалних) размотре не само теоријски него и са стране њиховог практичног значаја када је реч о изложбама. С обзиром на то да су историјски и културноисторијски музеји релативно младе установе, таквих питања, још необрађених или само делимично обрађених у савременој музеологији, има доста, што је нарочито истакнуто и на последњем конгресу музеалаца Југославије, одржаном у Пули прошле године. Тада је и дата подршка идеји о одржавању једног оваквог саветовања.

•

Писмо Историјског музеја Србије Графичком школском центру у Београду

У оквиру програма рада Историјског музеја Србије који се односи на привредни развој и друштвене односе у Србији, и уопште на материјалну културу српског народа, важно место заузимају графичка индустрија и дру-

штвени односи у крилу ове врло развијене привредне делатности у прошлости Србије.

Историјски музеј Србије располаже архивском грађом о графичкој индустрији, о положају типографских радника, који су својим бројем представљали врло јак слој радничке класе и радничког покрета, али не располаже тродимензионалним експонатима — машинама и осталим графичким уређајем — неопходним за приказивање старог начина рада и постигнутог техничког ступња ове распрострањене гране индустрије у прошлости.

Досадашње трагање није омогућило Музеју да прибави ове експонате, јер су многе машине за време ратова уништене, или су у најновије време бачене на отпад као застареле. Срећна је околност што је Графички школски центар, послератном национализацијом приватних штампарија, добио и сачувао поједине машине старијег типа, које по својој конструкцији и значају имају историјску вредност. Међу овим машинама нарочито су значајне за Историјски музеј Србије машине са Солунског фронта — ножна и мала ручна машина, стари апарат за снимање итд., које су стручном особљу Графичког школског центра познате.

Историјски музеј Србије завршава припрему велике изложбе о занатима и друштвеним односима у занатству у Србији кроз векове, која ће бити приказана у септембру ове године у Београду, а касније и у другим местима Југославије. Важно место на овој изложби заузима типографски занат, који је крајем XIX и почетком XX века прерастао у графичку индустрију. Наведене старе машине, којима располаже Графички школски центар, од битне су важности за ову изложбу, а касније и за сталну поставку Музеја.

Стога смо слободни обратити се органима управљања Графичког школског центра с молбом да уступе ове машине

као музејске експонате Историјском музеју Србије, чиме би било омогућено да једна врло значајна грана заната и индустрије и један за наш револуцио-

нарни покрет врло значајан део радничке класе буду комплетно и достојно приказани кроз наше изложбе најширој јавности наше земље.

ИЗВОД ИЗ ПИСМА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ РЕПУБЛИЧКОМ СЕКРЕТАРИЈАТУ ЗА КУЛТУРУ У БЕОГРАДУ

Програмски савет Историјског музеја Србије организовао је јавну дискусију о раду Историјског музеја Србије у 1975. години и програму рада за 1976. годину. Том приликом констатовано је да се основни проблеми Историјског музеја Србије, о којима је крајем 1973. године расправљало и Председништво Скупштине Србије, не решавају и поред инсистирања Музеја. Одлучено је да се Музеј поново обрати Извршној већи Србије и затражи да се донесу конкретне одлуке у погледу смештаја Музеја и његовог даљег развоја.

Мишљења смо да пре тога и Републички секретаријат за културу треба да размотри садашње стање и перспективу развоја Историјског музеја Србије, па вам ради тога достављамо перспективни програм рада Музеја за

период од 1976. до 1980. године и програм рада за 1976. годину, обавештавајући вас да је Музеј у писму председнику Извршног већа Србије нарочито истакао проблем смештаја и финансирања Музеја, проблем кадрова и проблем санације Конака кнеза Милоша у Топчидеру.

Као што вам је познато, смештај Музеја већ годинама представља основни проблем његовог рада и бржег развоја, али на томе до сада није ништа урађено. Финансирање делатности Музеја је чедовољно, јер се и у оваквим условима може знатно више учинити када би за то било средстава, пре свега у погледу прикупљања музејске грађе. Већа финансијска средства значе и проширење делатности Музеја, што свакако изазива потребу да се испуни кадар у установи.

ПИСМО ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ РЕПУБЛИЧКОМ СЕКРЕТАРИЈАТУ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И НАУКУ О ДИДАКТИЧКИМ ИЗЛОЖБАМА

У савременом друштву васпитно-образовна функција музеја постаје све присутнија и значајнија. Улога музеја у васпитању и стварању слободне, свестрано развијене социјалистичке личности, његов утицај на формирање њеног погледа на свет, као и допринос у неговању револуционарних традиција НОР-а и социјалистичке револуције све су израженији, а начин на који се музеј укључује у васпитно-образовни процес непосредан је и за омладину врло прихватљив.

Један од видова делатности музеја су тематске изложбе које су праћене различитим активностима. Међутим, велики број школа није увек у могућности да се укључи у овај рад, било због удаљености, недостатка времена, или, ако је реч о ширем подручју Србије, због тога што се изложба не приказује у њиховом граду или на подручју њихове општине.

Полазећи од тога да је васпитно-образовна функција веома значајна област рада, Историјски музеј настоји да се

укључи и дeлyје у свим срединама, а посебно у оним где живи и ради омладина.

У тражењу могућности и метода да се укључи у васпитно-образовни процес и да свој допринос у оживљавању наставе историје, књижевности и марксистичког образовања, Историјски музеј Србије планира рад на посебним, мањим изложбама, које би биле намењене школама и служиле као допуна у настави при обради појединих методских јединица.

Теме ових изложби, на основу анкете спроведене у школама и уз консултовање просветно-педагошких завода, представљале би заокружене целине једне или више методских јединица, а њихова обрада заснивала би се на научно-дидактичким принципима.

Рад на овоме био би дугорочнији, с тим што би Музеј могао да годишње обради по једну или две теме, што би зависило и од могућности финансирања овог посла.

У овом тренутку можемо да предложимо обраду следећих тема:

1. Париска комуна и њени одјели у Србији;
2. Устанак у Србији 1804—1833;
3. Светозар Марковић и његово доба;
4. Социјалистичка мисао и развој радничког покрета у Србији 1870—1919;
5. Србија у рату и изградњи 1941—1975;
6. Српска књижевност 1870—1919. и
7. Друго заседање АВНОЈ-а.

Свака од ових изложби садржала би око 40—50 фотографија величине 18×24 cm и 30×40 cm, распоређених на 10 картона, уз штампане пропратне текстове који тумаче догађаје.

Динамика рада и редослед обраде предложених тема, као и других којима бисмо пратили значајне јубилеје и савремене токове, прецизирали би се програмом дугорочније сарадње са Републичким сekretаријатом за образовање и науку и републичким заједницама за образовање.

Ови изложбени комплети били би прилагођени тако да се веома брзо и лако могу поставити и у најмањем простору, а ликовно би били опремљени тако да би се могли користити и као пригодна изложба и као допунско средство у настави.

У практичном коришћењу ових изложби постоје две могућности:

1. да се направи 10—15 комплета који би се чували у Историјском музеју и служили као позајмни фонд изложби за коришћење у настави. Ове позајмице, као и књиге у библиотекама, давале би се школама бесплатно;

2. да се направи 100—120 комплета које би републичке заједнице за образовање откупиле и распоредиле по свим општинама у Србији. На тај начин, највећи број школа у Србији могао би да користи ове изложбе у настави, или као пригодне изложбе.

С обзиром на трошкове штампања и израде фотографија, цена овакве изложбе, ако се ради у 10—15 комплета, износила би 3.000 динара по комплекту, док би за већи број комплета (100—120) износила 2.000 динара по једном комплекту.

У ове цене урачунато је следеће: картонска подлога и папир за каширање на подлози, израда заштитног омота, израда фотографија и ксерографија (40—50 комада формата 30×40 cm и 18×24 cm), трошкови штампања легенди, каширање и ликовна обрада изложбе, рад кустоса на синопсису и реализацији изложбе.

Молимо вас да размотрите овај предлог и да нас о одлуци у вези са финансирањем ових изложби обавестите најкасније до 1. јуна 1976. године, како бисмо могли да на време почнемо рад и припремимо прву тему за почетак школске године.

Директор
Историјског музеја Србије,
Едиб Хасанагић, с.р.

СЕДНИЦА ПРОГРАМСКОГ САВЕТА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

Записник

са јавне дискусије о Извештају о раду Историјског музеја Србије у 1975. години и програму рада Музеја за 1976. годину, одржане 13. II 1976. године у
Немањиној 24/XI, сала 37

Седницу је отворио председник Програмског савета Музеја Милан Ђоковић и предложио следећи дневни ред:

1. Извештај о раду Историјског музеја Србије у 1975. години.
2. Програм рада Историјског музеја Србије за 1976. годину.

Пошто је дневни ред усвојен, прешло се на дискусију.

Сви присутни добили су материјал раније, тако да се дискусија водила истовремено за обе тачке дневног реда.

Милан Ђоковић је истакао да су и извештај и програм рада састављени врло јасно, са свим образложењима. Недовољна финансијска средства су разлог што се нису реализовали сви планови из 1974. године. Затим је говорио о питању смештаја Музеја и о томе да су многи експонати смештени по канцеларијама. Посебан проблем је Милошев конак у Топчидеру, о чему је дискутовано и на састанку Програмског савета Музеја.

Едиб Хасанагић дао је детаљно објашњење о извештају о раду Музеја у 1975. години и о планираним акцијама за 1976. годину. Што се тиче смештаја Музеја и Милошевог конака у Топчидеру, обавестио је присутне да је Историјски музеј Србије упознао Извршно веће са овим проблемима Музеја, али није ништа учињено. Предлаже да се са ове седнице упуту писмо Извршном већу, како би се опет покренуло питање смештаја Музеја.

Катарина Буђевац, референт Републичког секретаријата за културу, извештава да се Републички секретаријат за културу упознао са програмом рада

Музеја за 1976. годину и извештајем о раду у 1975. години, из којих се види да су акције и иницијативе садржане у извештају и програму усмерене ка демократизацији оних културних вредности на којима се темељи наша социјалистичка заједница. За сваку похвалу су и иницијативе интеграције и приступање потписивању друштвених договора и самоуправних споразума који су у складу са начелима Устава, као, на пример, са музејима у Белој Цркви, Столицама, Новом Пазару и другим музејима и споменичким целинама.

Гојко Лађевић, саветник у Извршном већу Србије, истиче своје запажање да Историјски музеј Србије из године у годину своју делатност све више развија; велики је број тематских изложби, које су приказиване и у унутрашњости, а неке и у иностранству.

Програм рада за 1976. годину је, сматра он, амбициозно постављен. Треба извући приоритетне акције. Ако се не обезбеде средства, програм се неће моћи у целини да оствари. Похвално се изразио о сарадњи Музеја са школама и радним организацијама. Што се тиче Милошевог конака у Топчидеру, истакао је да се о том питању дискутовало и прошле године и да до сада није ништа учињено.

Проф. др Павле Васић је рекао да се питање рестаурације Конака истиче већ неколико година и да до сада није на томе ништа учињено. Похвално се изразио о ономе што је Музеј до сада урадио и апеловао да се на делатност Музеја гледа са више разумевања и пружи му се већа помоћ, како би се успешно оствариле планиране акције.

Загорка Јанић, председник Скупштине заједнице музеја Србије, придружује се похвалама о резултатима рада које је Музеј остварио. Изложбе које су приказане у иностранству врло су значајне. Истакла је да питање депоновања

материјала треба да буде брига друштва. Материјал нестаје и пропада баш због тога што је смештај неповољан. Програм рада је амбициозан и захтева велике напоре за остварење с обзиром на услове под којима Музеј ради. Сматра да треба издвојити и нагласити приоритетне акције.

Зденка Живковић, делегат у Скупштини Републичке заједнице културе, каже да су и извештај и програм врло садржајни. Што се тиче заштите Милошевог конака у Топчидеру, сматра да тај посао захтева велика средства и да је потребно обезбедити средства бар за почетак радова. Из године у годину процес пропадања је све интензивнији и Републичка заједница културе мора показати веће интересовање за заштиту овог споменика. Треба склопити самоуправни споразум у вези са заштитом. У даљој дискусији истиче питање заштите покретног музејског материјала у централним конзерваторским радионицама. Покретни споменици културе не смеју више бити у запећку. Смештај Музеја је горуће питање. Што се тиче интеграције са Музејом Вука и Доситеја и Педагошким музејом, треба наћи начина за сарадњу и кренути од заједничких акција.

Миодраг Дабичић, виши кустос Градског музеја Београда, каже да је извештај веома садржајан. Позитивно га оцењује и сматра да се може прихватити. Музеј књижевности треба да буде у саставу Историјског музеја Србије. Покретне изложбе су врло садржајне и њима се Музеј припрема за сталну поставку. Што се тиче публикације *Униформе српске војске 1808—1918*, сматра да је она за похвалу, али су средства потребна за њено штампање велика. И извештај и план су успешни.

Слободан Ристић, представник Београдског издавачко-графичког завода у Програмском савету Музеја, сматра да је делатност Музеја на добром путу. Поздравља интеграцију и ставља при-

медбу на извештај о раду: изостављено је да се помене да је изложба „Српска социјалдемократска партија“ приказивана у БИГЗ-у.

Проф. др Никола Вучо каже да приоритет треба дати изложби „Развој индустрије у Србији“, која је у програму за 1976. годину. Ова изложба ће представљати нешто што Србија никада није имала. За ову изложбу су потребни тродимензионални експонати, машине које сваким даном нестају. Проблем је где да се сместе ти експонати, јер Музеј нема простора.

Марија Лукић, виши кустос Музеја, истакла је проблем смештаја Музеја, који постаје све тежи чак и у погледу радних просторија. Проблем Конака у Топчидеру такође стоји нерешен и може се рећи да се стање зграде у односу на прошлу годину погоршало, јер никакве интервенције нису вршене. Подржава предлог да се организује јавна дискусија у вези са спасавањем Милошевог конака. Такође подржава предлог да се затражи пријем код председника Извршног већа, како би га представници Музеја упознали са овим проблемима.

Љиљана Константиновић, виши кустос Музеја, сматра да је једно од најважнијих питање депоа. Садашњи депои не задовољавају ни најосновније критеријуме и принципе прихваћене у музеологији за смештај материјала. Музејски радници се труде да и у овим условима максимално обезбеле материјал; међутим, и поред свих настојања, материјал је, повремено, у одређеним периодима, непосредно угрожен, с обзиром на велике температурне разлике и проценат влажности, који се у оваквим условима ничим не могу регулисати. Промене на материјалу јављају се много чешће него што је то дозвољено и поред честих интервенција препараторске радионице, која је, додуше, само амбулантног карактера. Неопходно је, стога, да се Музеју што

пре обезбеди просторија за депо у којој би се могле спровести потребне заштитне мере, како би се материјал сачувао.

Милан Ђоковић је на основу дискусије закључио да колектив Музеја може да буде задовољан оценама о свом досадашњем раду и да је изнето доста аргумената за захтев да се проблем смештаја реши.

Извештај о раду Музеја у 1975. години и програм рада за 1976. годину позитивно су оцењени.

ЗАШТИТА КОНАКА КНЕЗА МИЛОША У ТОПЧИДЕРУ

Писмо — позив на јавну дискусију о заштити Конака кнеза Милоша у Топчидеру

Већ неколико година у нашој јавности и посебно у круговима стручњака за заштиту споменика културе у Београду истиче се питање заштите Конака кнеза Милоша у Топчидеру. То је питање поново покренуто на седници Програмског савета Музеја, 13. фебруара ове године.

Конак кнеза Милоша, један од малобројних и ретких споменика културе у Београду, озбиљно је угрожен влагом и физички дотрајава због неотпорности материјала. Пре три године у Заводу за заштиту споменика културе града Београда сачињен је пројект конзервације и рестаурације Конака и затражена су средства за финансирање радова, али ни до данас, и поред инсистирања Историјског музеја Србије, нису добијена.

Разматрајући и ове године ситуацију са Конаком кнеза Милоша, Програмски савет Музеја закључио је да је, с обзиром на значај овог споменика културе, о томе неопходно одржати јавну дискусију.

Разговори о Конаку одржаће се у сали за предавања Галерије САНУ, Кнез Михаилова 35, 19. фебруара ове године.

Председник Програмског савета Музеја Милан Ђоковић је после тога закључио седницу.

Записник водила
Зора Јовановић, с.р.

Председник Програмског
савета Историјског музеја
Србије

Милан Ђоковић, с.р.

Почетак у 17 часова.

Молимо Вас да у тим разговорима узмете учешћа.

Уколико сте спречени, молимо Вас да јавите на телефон 643-731.

Захваљујемо Вам на сарадњи.*

Председник Програмског савета
Историјског музеја Србије
Милан Ђоковић, с.р.

*

Лакше је било одолевати ратовима...

После 145 година постојања и одолевања ратним и другим недаћама Конак кнеза Милоша сада одолева равнодушности надлежних. — Разговор у Српској академији наука

Давно смо чули мисао да нисмо тако богати многобројним споменицима културе у Београду да бисмо се са нехатом, небригом и равнодушношћу односили према оним споменицима који су неким случајем преживели и над-

* Писмо је упућено на адресу 75 радника у области науке, културе и установа јавног информисања.

живели све, ратне и друге недаће. Ова мисао је постала ових дана поново актуелна када је организован разговор о Конаку кнеза Милоша у Српској академији наука и уметности. Том приликом представници Историјског музеја Србије, којем припада Конак, упознали су све присутне са вишегодишњим напорима да „убеде“ одговорне у Републичкој и Београдској интересној заједници културе о неопходности да се што пре обнови, рестаурира и конзервира један од најзначајнијих споменика културе XIX века на територији Београда. На овај разговор били су позвани многи културни и јавни радници, представници обе интересне заједнице културе (они нису, међутим, дошли!). Позив је важио и за све грађане, који су на затвореним вратима Конака писали „учтиве и неучтиве“ поруке по зидовима, како смо чули на састанку од представника Историјског музеја Србије.

Четири године већ траје „убеђивање“ представника Историјског музеја Србије, који се наизменично обраћају Републичкој и Градској интересној заједници културе за средства (помиње се цифра од осам милиона динара) неопходна да се из темеља, детаљно и савременим средствима обезбеди овај споменик од влаге и пропадања, опреми модерним музеолошким „справама“ које би штитиле и чувале уникатне предмете из наше историје што су били изложени у Конаку.

Обе заједнице културе, међутим, нису се „сматрале надлежним“. Једна (Републичка заједница културе) мисли да је овај културно-историјски споменик на територији града Београда и да, сходно томе, треба Београдска заједница културе да „одрешу кесу“. Београдска заједница културе, међутим, тврди да Конак кнеза Милоша припада Историјском музеју Србије. То је републичка установа, па према томе... И тако укруг четири године! А ретка

споменичка зграда чека озбиљно оштећена, после 145 година постојања и одолевања многим недаћама.

Обавештене су и друге установе (Републички секретаријат за културу и Извршно веће Србије).

Спрема се, сазнајемо, и петиција наших културних и јавних радника, али... време пролази!

М. Живковић

(„Политика“, 23. II 1976)

*

Писмо Републичког секретаријата за културу

У уторак, 13. априла 1976. године, у Републичком секретаријату за културу, Београд, Немањина 24/VII (соба број 3), у 9 часова, одржаће се састанак поводом разматрања могућности конзерваторско-рестаураторских радова на Милошевом конаку у Топчидеру.

Достављамо Вам:

1. Информацију Историјског музеја Србије о до сада предузетим мерама у циљу извођења радова на Милошевом конаку у Топчидеру, и

2. Резиме апроксимативног предмера и прерачуна, са описом радова на Конаку, који је припремио Завод за заштиту споменика културе Града Београда.

Гвозден Јованић,

помоћник републичког секретара за културу

*

Образложење инвестиционог захтева Завода за заштиту споменика културе града Београда

Конак кнеза Милоша у Топчидеру спада међу најзначајније споменике

културе на територији града Београда. У њему је већ више година смештена стална изложба Историјског музеја Србије „Устанак 1804. године“.

Стање објекта је незадовољавајуће с обзиром на дотрајалост појединих делова конструкција, посебно дрвених, изложеност влази која допире из терена засићеног подземним водама и извориштима, а посебно због дотрајалости или потпуног недостатка инсталација (електроинсталације, грејање).

Током протеклих година на објекту су вршене само хитне интервенције ограниченог обима: ојачање дрвене таванице изнад приземља, претресање кровног покривача и замена електрокаблова на местима где је претила опасност од пожара.

Због горе наведених разлога, Историјски музеј Србије као корисник објекта и Завод за заштиту споменика културе града Београда споразумели су се да покрену заједничку акцију са циљем потпуне и трајне заштите Конака као и нове поставке изложбе у складу са савременим музеолошким принципима. Музеј је израдио детаљан синопсис за поставку, а Завод је досад извршио геодетска и архитектонска снимања Конака и преглед стања објекта, из чега је произашао апроксимативни предмер и предрачун.

Београдска заједница културе прихватила је да финансира израду документације и главног пројекта адаптације, који је поверен Атељеу Завода. Главни пројектант адаптације је арх. Светислав Вученовић. Завод ће изводити радове уз ангажовање сопствене грађевинске групе и коопераната за инсталације. Руководилац градилишта је арх. Радојка Божовић.

Детаљна конзерваторска истраживања Конака и главни пројект биће завршени до краја септембра 1973. године. После тога може се одмах приступити извођењу конзерваторско-адаптационих радова.

Молимо Републичку заједницу културе да обезбеди тражена средства, како би се омогућила потпуна и трајна заштита Конака, а истовремено и савремена презентација драгоцених оригинала у склопу сталне изложбе „Устанак 1804. године“.

Р е к а п и т у л а ц и ј а

1. Грађевински радови	4,700.000,00 дин.
2. Климатизација	1,620.000,00 дин.
3. Водовод и канализација	350.000,00 дин.
4. Електроинсталације	500.000,00 дин.
5. Опрема	1,000.000,00 дин.
6. Стан за домара	250.000,00 дин.
Укупно:	8,420.000,00 дин.

Инжењеринг од 3,24%
на износ од
8,170.000,00 265.000,00 дин.
Свега: 8,685.000,00 дин.

Фебруара 1973. године
Београд

*

Конак кнеза Милоша

Конак кнеза Милоша у Топчидеру (најрепрезентативнија грађевина са почетка XIX века), подигнут 1834. године као двор Кнежевине Србије, налази се данас у веома лошем стању. Саграђен према пројекту Николе Живковића, „Хаџи Неимара“, одмах после рата проглашен је спомеником културе. Конзервације Конака вршене 1946, 1947, 1954, 1962. и мање интервенције од 1971. до 1974. године нису обезбедиле овај споменик од пропадања. Подводан терен, оптерећење саобраћаја и зуб времена учинили су своје, тако да

се сада овај споменик налази у стању угрожености. Да би се детаљније конзервирао овај споменик, Завод за заштиту споменика културе града Београда 1974. године завршио је главне пројекте за конзерваторске интервенције.

У Конаку је био смештен својевремено Ловачко-шумарски музеј и Музеј првог српског устанка — сада изложба устанка 1804. године. Стање ове зграде и електричне инсталације су у таквом стању да сваког тренутка може доћи до коначног уништења објекта и експоната који се налазе на спрату ове зграде спаковани у сандуцима. Напомињемо да се влага на зидовима стално пење и великом брзином шири. Пошто Историјски музеј Србије нема своју зграду, принуђен је да експонате чува у Конаку.

Стална изложба устанка 1804. и 1833. била је у овој згради све до пре три године, када је зграда затворена ради рестаурације. У Скупштини града Београда, Секретаријату за образовање и културу, одржан је састанак коме су присуствовали Едиб Хасанагић, Илинка Мићић, Едуард Иле и Јован Секулић, и на њему је договорено да пројект конзервације финансира Град, а Република конзерваторско-рестаураторске радове. (Република је оснивач Историјског музеја Србије, који је корисник ове зграде, те су њене обавезе за одржавање овог објекта законске природе.) У складу са овим договором, Београдска заједница културе је са 251.399 динара финансирала пројект, који је урадио Завод, али Републичка заједница није обезбедила средства за извођење радова. Потребно је истаћи да је према овом пројекту потребно сада око 10 милиона динара за радове на објекту.

Међутим, с обзиром на значај овог објекта и историјско-споменичког материјала, који се „чува“ у условима који не одговарају овом материјалу,

било би неопходно да се организује заједнички састанак Републичког секретаријата за културу, СИЗ Републике и Београда, Републичког завода за заштиту споменика културе, Завода за заштиту споменика културе града Београда и Градског секретаријата за образовање и културу како би се нашло одговарајуће решење и обезбедила средства за конзервацију овог објекта, који је један од најзначајнијих споменика на подручју Београда.

Јавна дискусија коју је организовао Програмски савет Историјског музеја Србије у просторијама САНУ 19. II 1976. године такође је указала на потребу за реализовањем урађеног пројекта за заштиту овог споменика културе.

22. III 1976.

Из Градског секретаријата за образовање и културу

*

Записник

са састанка о конзервацији Милошевог конака, одржаног у Републичком секретаријату за културу 13. IV 1976. године

Састанку су присуствовали:

Др Владимир Јовичић, секретар Републичког секретаријата за културу; Гвозден Јованић, помоћник секретара Републичког секретаријата за културу; Едиб Хасанагић, директор Историјског музеја Србије; Вељко Ђурић, директор Завода за заштиту споменика културе СР Србије; Милан Ђоковић, председник Програмског савета Историјског музеја Србије; др Владимир Кондић, директор Народног музеја и председник Комисије за заштиту културних добара Републичке заједнице културе; Властимир Стаменовић, секретар Секретаријата за образовање и културу града

Београда; Едуард Иле, члан Секретаријата Градског комитета СКЈ; Јован Секулић, директор Завода за заштиту споменика културе града Београда; Раде Бегенишић, заменик секретара Републичке заједнице културе; Илинка Мићић, заменик секретара Секретаријата за образовање и културу града Београда; Миодраг Симентић, секретар Самоуправне интересне заједнице културе града Београда; арх. Иван Здравковић, научни саветник; арх. Светислав Вученовић, конзерватор у Заводу за заштиту споменика културе града Београда; Момчило Павловић, саветник у Републичкој заједници културе; арх. Доброслав Павловић, саветник у Заводу за заштиту споменика културе СР Србије; Рајка Аранђеловић, сарадник у Градском секретаријату за образовање и културу; Гордана Томашевић, археолог-конзерватор у Републичком заводу за заштиту споменика културе; Свезозар Самуровић, самостални саветник у Републичком секретаријату за културу; Катарина Буђевац, самостални стручни сарадник у Републичком секретаријату за културу; Љиљана Константиновић, виши кустос Историјског музеја Србије; Љиљана Станојевић, кустос Историјског музеја Србије.

У уводном излагању *Гвозден Јованић* је замолио присутне да иницијативи Историјског музеја Србије и Завода за заштиту споменика културе града Београда пруже подршку да се овај споменик што пре заштити, размотре реалне могућности и нађу решења.

Јован Секулић је обавестио да је у информацији о овом питању, још раније достављеној Извршном већу Србије, дат предлог и о изворима финансирања заштите Конака, тј. да се потребна средства формирају из средстава Градске и Републичке заједнице културе и буџета Републике преко Историјског музеја Србије, с обзиром на то да је установа на републичком финансирању. Такође је било предложено

етапно финансирање, па би, сходно томе, у овој години могли да се финансирају санациони радови.

Раде Бегенишић сматра да је овакво стање (сума потребна за заштиту износи једну милијарду и двеста милиона динара) резултат недовољно квалификоване службе заштите, с обзиром на то да се Конак са оваквим обимом радова не налази ни у једном плану за заштиту. Такође сматра да један споменик прво мора да добије стручну и друштвену верификацију да би се нашао на приоритетној листи споменика за заштиту, које, на жалост, нема.

Др Владимир Јовичић је изјавио да је очекивао да је овај састанак припремљен у смислу договора о финансирању између заједница. Предложио је да се интересне заједнице културе изјасне колико су спремне да финансирају пројект за конзервацију Милошевог конака; треба покушати да се и од републичког буџета добију додатна средства, како би се овај програм и план заштите са наведеним приоритетним радовима започео реализовати у 1976. години.

Миодраг Симентић је рекао да је у Самоуправној интересној заједници културе Града усвојен петогодишњи програм рада, којим су ангажована сва расположива средства. Предложио је да се у обезбеђење средстава за заштиту Конака укључи Република, с обзиром на то да је корисник објекта републичка установа.

Милан Ђоковић каже да му је тешко да улази у ове финансијске односе, али што се тиче процене да ли овом споменику треба дати приоритетни значај, сматра да то не би требало да буде спорно. Та зграда никад до сада није била у горем стању и уколико се нешто не предузме, то ће се стање даље погоршавати. Таквих зграда (XIX век) има врло мало и она се може с поносом да показује као дело наше прошлости, па предлаже да се

учине напори и испитају могућности за њену трајнију заштиту. Такође сматра да конзервација Конака има и привредни значај, нарочито туристички.

Гвозден Јованић је предложио да би назив ресторана у Топчидеру, „Код Милошевог конака“, требало променити и констатовати да се за његову рестаурацију нашло и две милијарде динара.

Илинка Мишић сматра да ће Конак кнеза Милоша бити жртва наших не-солидних програма, што је невероватна чињеница. Ако је тако, она мисли да би се онда требало договорити и пустити да се Конак сруши, па оставити следећим генерацијама да врше ископавања и реконструишу његов изглед. Још раније био је постигнут споразум да у финансирању поред града Београда учествује и Република, па предлаже да представници Завода за заштиту споменика културе Београда и Историјског музеја размотре финансијске потребе и издвоје поједине етапе за које се могу наћи средства из разних извора, пре свега Републичке заједнице културе, Београдске заједнице културе, буџета Републике, као и других извора.

Др Владимир Кондић сматра да приликом прављења приоритетне листе не треба искључивати Београд. Предлаже да се сада направи програм само за санацију овог објекта.

Арх. Иван Здравковић мисли да није потребно доказивати значај овог објекта као и то да не би дошло до ове ситуације да је он раније узет у третман. Предлаже етапну санацију овог објекта.

Арх. Доброслав Павловић је рекао да је после тврђаве у Смедереву Милошев конак најзначајнији споменик. С обзиром на то да радови никад комплетно нису спроведени, неподесан положај зграде — изузетно влажан терен, сада захтева изванредне заштитне санационе мере, за које су потребна знатна средства, независно од тога

да ли ће Музеј бити ту смештен или не.

Едуард Иле сматра да је ово крупан проблем, чије негативне последице имају шире димензије. То је пример неорганизованости интересних заједница и самих служби заштите. Поступак који је водио Историјски музеј Србије је перфектан. Али, суштински, нема предуслова да се проблем реши ако нисмо добро организовани у самој служби заштите. Објаснио је да интересне заједнице културе не могу да дају средства уколико не постоје стручно верификовани програми заштите, па ако стручњаци нису усагласили своје критеријуме, онда ни Заједница није у стању сама да одлучи шта је важније и хитније. Конак је жртва тог неслагања, и он сматра да постоје услови да се, без обзира на непостојање оваких планова, нађу могућности и приступи раду. Предлаже да се у захтевима за заштиту Конака издвоје захтеви за ревитализацију (заштиту) од захтева за инвестиције и да се њихово финансирање врши из два извора, као и да се Конак верификује као споменик подједнако значајан и за Београд и за Србију, па сходно томе видети којим делом ће у финансирању његове оправке моћи да учествује Београд а којим Република.

Властимир Стаменовић сматра да је хитно и нужно направити поменуте програме и да из обавезе заштите Конака не треба сасвим искључити туристичке савезе и угоститељство.

Арх. Светислав Вученовић сматра да је досадашњи разговор био тражење решења између интересних заједница о изворима финансирања, јер Град и Република не могу да се споразумеју. Истакао је да ни постојећа изложба није мањег споменичког карактера, а да је сада угрожена у постојећем објекту. Предложио је да се размотри могућност да се изложба пребаци у Конак кнегиње Љубице, чија је реста-

урација већ при крају, који нуди већу безбедност, у центру је, приступачан је публици, а Конак кнеза Милоша да се опреми онако као што је био док је служио као дворач Обреновића, са одговарајућим ентеријером и намештајем.

Милан Боковић сматра да у овом тренутку морамо разматрати проблем угрожености Конака кнеза Милоша и то узети као приоритетни задатак.

Љиљана Константиновић је дала образложење концепције изложбе, тј. да она не обухвата период првог устанка, већ и другог све до тренутка добијања аутономије, тј. тридесетих година XIX века. Предлог о премештању изложбе у Конак кнегиње Љубице сматра интересантним, али мисли да ова зграда просторно не би одговарала.

Илинка Мишић је поводом предлога да се изложба премести у Конак кнегиње Љубице изразила сумњу у могућност таквог подухвата с обзиром на одлуку делегата Скупштине града, који су недавно разматрали ово питање и одлучили да доделе средства за завршавање послова који овој згради опредељују другу намену.

Едиб Хасанагић је мишљења да пресељењем изложбе не треба замагљивати проблем заштите Конака кнеза Милоша. Такође је образложио концепцију сталне поставке Историјског музеја, у коју ће се материјал из Топчидера уклопити када се буде решило питање смештаја Историјског музеја Србије.

Љиљана Станојевић сматра да ако би се тражило одговарајуће место за смештај ове изложбе, онда је то сигурно Милошев конак, с обзиром на то да изложба приказује један заокружени, изузетно важан период српске историје, који се у савременој историографији тумачи као јединствен.

Светозар Самуровић сматра да се заштити Конака мора приступити независно од његове даље намене. По-

требно је довести га у стање да може да служи за потребе изложбе. Али у овом тренутку је потребно да се предвиде средства само за заштиту.

Вељко Бурић је мишљења да конзерваторско-грађевинске радове треба развојити од музеолошког дела и њима одмах приступити.

Арх. Светислав Вученовић је скренуо пажњу на то да у средства за први део програма заштите, тј. конзерваторско-грађевинске радове, мора да уђе и решење стамбеног питања домара у Конаку кнеза Милоша, јер докле год је то питање нерешено, не могу се отпочети радови. Предлаже да се из фонда Републике обезбеди стан домару.

Закључено је:

— да стручњаци Завода за заштиту споменика културе града Београда припреме захтев за финансирање конзерваторско-грађевинских радова и поднесу га обема заједницама на конкурс у року од недељу дана, с обзиром на то да конкурс истиче 30. априла;

— да Републички секретаријат за културу покуша да интервенише да се пут којим непосредно поред Конака пролазе тешка возила премести у другом правцу, чиме би се Конак заштирио, а пут за Раковицу нешто мало продужио;

— да се белешка са овог састанка упути Извршном већу Србије, Скупштини града Београда и Заводу за заштиту споменика културе СР Србије;

— да се испитају могућности за обезбеђење стана домару зграде Милошевог конака, како би радови почели 1976. године.

13. IV 1976. год.

Записничар,
Љиљана Станојевић

Информација

о састанку на коме су разматрани стање и перспектива развоја Историјског музеја Србије

Састанак је одржан у Републичком секретаријату за културу 6. маја 1976. године.

Учествовали су: Гвозден Јованић, помоћник републичког секретара за културу; Исак Амар, саветник републичког секретара за културу; Светозар Самуровић, самостални саветник у Републичком секретаријату за културу; Милица Јелисић, саветник у Републичком секретаријату за културу; Катарина Буђевац, самостални стручни сарадник у Републичком секретаријату за културу; Здравко Рандић, председник Извршног одбора Републичке заједнице културе; Раде Бегенишић, помоћник секретара Републичке заједнице културе; Момчило Павловић, саветник у Републичкој заједници културе; Драгослав Пармаковић, председник Комисије Републичке заједнице културе за организације удруженог рада чије делатности финансира Заједница културе; Илинка Мићић, помоћник градског секретара за образовање и културу; Ђурђица Матић, сарадник у Самоуправној интересној заједници културе Београда; Стеван Мајсторовић, директор Завода за проучавање културног развоја Србије; Едиб Хасанагић, директор Историјског музеја Србије; Загорка Јанц, саветник-кустос у Музеју примењене уметности, председник Скупштине Заједнице музеја Србије; Никола Кусовац, кустос Народног музеја у Београду и председник Друштва музејских радника Србије; Марија Лукић, виши кустос Историјског музеја Србије; Љиљана Константиновић, виши кустос Историјског музеја Србије и Радован Поповић, уредник листа „Политика“.

Председавао је Гвозден Јованић, помоћник републичког секретара за културу.

Гвозден Јованић је упознао учеснике састанка да ће Републички секретаријат за културу организовати низ састанака на којима ће се разматрати програми развоја републичких установа у складу са закључцима Извршног већа Скупштине СР Србије од 18. децембра 1974. године, усвојеним приликом разматрања материјалног положаја установа и организација које врше послове од интереса за Републику. Циљ ових састанака био би разматрање и припрема предлога и мера за решавање материјалног положаја и обезбеђивање услова за развој ових установа. На данашњем састанку разматраће се стање и проблеми Историјског музеја Србије као и програми и планови рада за раздобље 1976—1980.

Едиб Хасанагић је истакао битне елементе програмске оријентације Музеја за период 1976—1980. године и указао на проблеме смештаја, попуне кадрова и финансирања Музеја.

У дискусији су учествовали Милан Ђоковић, Стеван Мајсторовић, Гвозден Јованић, Никола Кусовац, Загорка Јанц, Раде Бегенишић, Љиљана Константиновић, Илинка Мићић, Драгослав Пармаковић, Здравко Рандић, Марија Лукић, Исак Амар и Едиб Хасанагић.

Константовано је да је Историјски музеј Србије својим досадашњим радом доказао оправданост своје концепције. Истакнуто је мишљење да Музеј врши значајну друштвену функцију, те му стога треба пружити пуну подршку и омогућити нормалан рад, а у сагласности са закључцима Скупштине СР Србије донетим на седници Председништва Скупштине СР Србије од 5. децембра 1973. године и Извршног већа Србије донетим на седници од 26. марта 1974. године, у којима се каже „... да је Историјски музеј Србије, упркос материјалним тешкоћама, успешно извршавао раније утврђени концепт програмског и општег развоја и организације, што је предуслов за да-

љи успешан рад и развој, ... да је питање простора и смештаја једно од горућих питања активности Историјског музеја Србије, које се поставља од самог оснивања Музеја... па се због тога као хитан проблем поставља изнајмавање простора за лагеревање музејског материјала и за изложбени простор... да је Историјском музеју Србије неопходно кадровско јачање... па је због тога неопходно обезбедити одговарајућа средства за пријем неколико квалификованих кадрова“.

Истакнуто је да је Музеј и даље остао суочен са свим тешкоћама и проблемима и поред тога што су досадашњи рад и програм развоја Историјског музеја позитивно оцењени од највиших форума у Републици. Учесници састанка подвукли су неопходност обезбеђивања услова за нормалан рад овог музеја, имајући у виду његову функцију — просветно-педагошку и научну, и најзад функцију матичног музеја за музеје историјског типа у Републици. Подвучена је чињеница да је Музеј установа у развоју, те је треба као такву и третирати, односно обезбедити јој адекватна финансијска средства.

Проблем смештаја истакнут је као један од горућих проблема овог музеја. Опште је мишљење да је неопходно Музеју обезбедити прикладан смештај, који би у овом моменту, а за догледно време, задовољио основне услове за нормалан рад. Ако се има у виду развојни програм, ово би било привремено решење, с тим што би се касније ово питање радикално решавало зиданом наменски пројектоване музејске зграде.

Програмска оријентација Историјског музеја у потпуности је подржана. Указано је да је потребно обезбедити услове да се утврђена концепција што потпуније остварује.

Као посебно значајно истакнуто је да се приликом тражења решења за обезбеђење неопходних услова за рад Музе-

ја има у виду обезбеђивање простора за депо и чување већ многобројних експоната које је Музеј прикупио. Пошто је у дискусији подржана програмска оријентација Историјског музеја садржана у његовом плану рада до 1980. године и указано на значај Историјског музеја за рад и развој музеја у СР Србији који прикупљају и излажу историјску грађу, учесници састанка су се сложили да се изградња зграде Историјског музеја посматра у контексту развоја музејске службе у Републици до 1985. године и у оквиру инвестиционог програма Републичке заједнице културе, а да се све учини да се Историјском музеју што пре обезбеди прикладан и неопходан смештај.

Учесници састанка су се сложили у следећем:

1. да се од Извршног већа Скупштине СР Србије и Скупштине града Београда тражи помоћ за решавање привременог смештаја Историјског музеја Србије;

2. да се настоји да се радови на рестаурацији Милошевог конака обаве у току ове и следеће године средствима која би требало да обезбеде Републичка заједница културе и Интересна заједница културе града Београда;

3. да се препоручи Републичкој заједници културе да Историјском музеју као установи у развоју одобри већа средства од општег повећања средстава за 1976. годину у износу од 13% за остваривање програма рада Историјског музеја за ову годину, као и већа средства за попуну нових радних места; и

4. да се информација о одржаном састанку као и закључци доставе Извршном већу Скупштине СР Србије, Скупштини града Београда, Републичкој заједници културе, Интересној заједници културе града Београда и Градском секретаријату за образовање и културу.

(Републички секретаријат за културу. Информација од 12. маја 1976. год.)

Апел Историјског музеја Србије за помоћ

Без просторија и без довољно средстава.
— Да ли ће Београд и Република наћи
начина да помогну овој националној
институцији?

Годинама се Историјском музеју
Србије (од оснивања, 1963. године) да-
је подршка у настојању да се пробле-
ми — и смештајни, и кадровски и, на-
равно, финансијски — што пре реше.
Управо, од оснивања Музеј је без сво-
јих радних и изложбених просторија.

На јучерашњем састанку у Републич-
ком секретаријату за културу, коме је
председавао Гвозден Јованић, помоћник
републичког секретара, сви присутни су
били једнодушни у оцени. Историјском
музеју Србије потребно је што пре обез-
бедити привремени смештај и средства
за нормалан рад. Едиб Хасанагић, ди-
ректор Музеја, подсетио је учеснике у
овом разговору (представнике самоуп-
равних интересних заједница Републике
и града Београда, Заједнице музеја и
др.) да су пре три године и Председни-
штво Скупштине Србије и Извршно веће
Србије, након упознавања са стањем
ове институције, закључили да је „Ис-

торијски музеј Србије упркос матери-
јалним тешкоћама успешно извршавао
раније утврђени концепт програмског и
општег развоја и организације“ и да је
„питање простора и смештаја једно од
горућих питања активности“.

У разговору је речено да Музеј као
културна и научна установа има спе-
цифичне задатке и посебно место ме-
ђу институцијама које проучавају про-
шлост нашег народа. Његово интересо-
вање окренуто је према народној исто-
рији у целини, и у хронолошком, и у те-
риторијалном и у тематском погледу...

„Чињеница је, како је рекао Милан
Ђоковић, председник Програмског саве-
та Музеја, да по своме програму и по
резултатима рада овај музеј треба да
буде на челу друштвене бриге. Но, до-
бија се утисак да је он 'на репу' друш-
твене бриге. То је стицај разних окол-
ности, а то има велики утицај на рад
и развој ове институције.“

У разговору је истакнуто да ова ус-
танова — иако је у развоју — без пара
и просторија не може да обавља своју
функцију. О томе ће свакако бити ви-
ше речи наредних дана у самоуправним
интересним заједницама културе Репуб-
лике и града Београда, а и у Изврш-
ном већу Србије.

(„Политика“, 7. V 1976)

ИМЕНОВАЊЕ ДИРЕКТОРА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

Предлог

Конкурсне комисије за реизбор дирек-
тора Историјског музеја Србије у
Београду

На расписани конкурс за реизбор ди-
ректора Историјског музеја Србије при-
јавио се један кандидат, и то Едиб Ха-
санагић, досадашњи директор Музеја. Уз
пријаву, која је достављена у законском
року (10. маја 1976. године), Едиб Ха-
санагић је приложио и основне биограф-

ске податке и попис важнијих објавље-
них радова (остали документи се налазе
у персоналном досјеу секретаријата
Музеја).

Имајући у виду одлуку Збора радни-
ка о расписивању конкурса за реизбор
директора Историјског музеја Србије, као
и то да Едиб Хасанагић испуњава све
услове конкурса, да су досадашње руко-
вођење овом установом и његов рад до-
бро познати и у Музеју и ван њега, па
да није потребно да даје било какво ши-

ре образложење, Комисија једногласно предлаже Збору радника да за директора Историјског музеја Србије именује друга Едиба Хасанагића.

20. мај 1976.

Чланови Комисије:

Борђе Митровић, с. р.

Миодраг Петровић, с. р.

Јелисавета Миљанић, с. р.

Зора Јовановић, с. р.

Љиљана Константиновић, с. р.

Одлука Збора радника Музеја о именовању директора

Збор радника Историјског музеја Србије на седници од 27. маја 1976. године, на основу мишљења Програмског савета Музеја (чл. 6. Споразума о образовању Програмског савета у Историјском музеју Србије) и предлога Конкурсне комисије (чл. 59. Статута Музеја), а сходно чл. 60. Статута Музеја, донео је

Одлуку

о именовању директора Историјског музеја Србије

За директора Историјског музеја Србије именује се Едиб Хасанагић, дипломирани правник из Београда, досадашњи директор Музеја.

Председник Збора радника Историјског музеја Србије,
Марија Лукић, с. р.

Решење Извршног већа Скупштине
СР Србије

На основу члана 14. Закона о остваривању посебног друштвеног интереса у организацијама удруженог рада које обављају културне делатности („Службени гласник СРС“, број 19/74), Извршно веће Скупштине СР Србије доноси

Решење

о давању сагласности за именовање директора Историјског музеја Србије

I

Даје се сагласност на одлуку Радне заједнице Историјског музеја Србије од 27. маја 1976. године да се Едиб Хасанагић поново именује за директора Музеја.

II

Решењем у препису известити именованог и Историјски музеј Србије.

IV број 1009

У Београду, 1. јула 1976. године

Извршно веће Скупштине СР Србије

Секретар,

Др Богдан Трифуновић, с. р.

САВЕТОВАЊЕ О ИСТОРИЈСКИМ МУЗЕЈИМА

У организацији Историјског музеја Србије одржано је 27. 28. и 29. октобра саветовање о месту и улози историјских музеја у савременом друштву, о збиркама и експонатима историјских музеја и о методу рада на сталним поставкама и

изложбама историјских музеја. Саветовање је одржано у Крагујевцу.

Идеја о организовању овог саветовања произашла је из све значајније улоге историјских музеја данас и све комплекснијих проблема на које историјски му-

зеји најлазе у своме раду. Избор и откуп експоната, формирање збирки, коришћење последњих научних сазнања за израду концепција изложби, метод израде синопсиса и реализације концепција и синопсиса изложби, честе теме дискусија међу музејским радницима уопште и на састанцима Стручног већа Историјског музеја Србије, наметнуле су потребу за организовањем једног стручног саветовања на коме би се разматрала ова питања и које би послужило као подстицај за даља размишљања и разговоре о свим проблемима, стручним и организационим, везаним за делатност историјских музеја.

Могућност организовања оваквог саветовања саопштена на V конгресу Савеза музејских друштава Југославије, одржаном у Пули крајем маја 1975. године, изазвала је велико интересовање присутних учесника, те је Стручно веће Историјског музеја Србије, на седници одржаној 18. XII 1975. године, разрадило предлог тема за саветовање, предложило референте који би обрадили поједине теме и формирало Одбор за организовање саветовања (Едиб Хасанагић, председник, Невена Крстић, секретар, и чланови: Љиљана Константиновић, Милена Рашковић, Борђе Митровић и Жељка Шкорић). Одлуку о организовању саветовања донео је Збор радника Историјског музеја Србије на седници одржаној 25. XII 1975. године.

С обзиром на то да ангажовање референтата, како оних изван музејске струке тако и оних међу музејским радницима, захтева материјалне издатке, Историјски музеј Србије је конкурисао код Републичке заједнице културе за обезбеђивање финансијских средстава, али је, на жалост, од тражених 64.850 динара, предвиђених за писма музејима, умножавање материјала за саветовање, закуп сале, трошкове организације, дневнице и путне трошкове за референте и штампање реферата и саопштења, одобрено само 5.000 динара за трошкове умно-

жавања материјала и писма музејима. Зато је Историјски музеј Србије затражио помоћ од заинтересованих музеја у виду котизације за учеснике (200 дин. по учеснику). Накнадно је Републички секретаријат за културу доделио 10.000 динара за организовање овог саветовања.

У међувремену обављено је више разговора са предложеним референтима и добијен је њихов пристанак за учествовање на саветовању. Након дужих разговора са појединим музејским стручњацима и дискусије у Стручном већу Историјског музеја Србије, за саветовање су предвиђени следећи реферати и саопштења:

1. *Историјски музеји у савременом друштву* (Едиб Хасанагић, директор Историјског музеја Србије);
2. *Музејски предмет као субјект и објект у изложбеном простору* (др Антун Бауер, професор универзитета, Загреб);
3. *Тродимензионална музејска грађа* (Љиљана Константиновић, виши кустос Историјског музеја Србије);
4. *Документи* (Љиљана Станојевић, кустос Историјског музеја Србије);
5. *Време, простор и карта у истраживању историјске истине* (др Реља Новаковић, професор универзитета, Београд);
6. *Картографски експонати на изложбама историјских музеја* (Жељко Шкаламера, библиотекар-редактор Народне библиотеке, Београд);
7. *Озвучење у историјским музејима* (инж. Милорад Марјановић, начелник одељења за технички развој Радио-телевизије Београд);
8. *Фотографија у музеју* (Драгољуб Кажич, ванредни професор Факултета примењених уметности, Београд);
9. *Филм и музејске изложбе* (Владимир Погачић, директор Југословенске кинотеке, Београд);
10. *Реконструкције у музејима* (др Павле Васић, професор Филозофског факултета, Београд);
11. *Текстови у музеју* (Стјепан Филеки, ванредни професор Факултета примењених уметности, Београд);
12. *Мулажи* (Душан Љубојевић, ванредни професор Архитектонског факултета, Београд);
13. *Диораме* (Александар Си-

гунов, кустос Природњачког музеја, Београд); 14. *Психолошки ефекти као циљ музејске изложбе и услови њиховог остваривања* (др Ненад Хавелка, доцент Филозофског факултета, Београд); 15. *Проблеми методологије рада на тематско-експозиционим плановима* (Славко Шахота, музејски саветник Музеја револуције народа и народности Југославије, Београд); 16. *Обликовање идеја и експоната у изложбеном простору* (Милош Ђирић, ванредни професор Факултета примењених уметности, Београд); 17. *Архитектонско-ликовна обрада музејских изложби* (арх. Александар Радојевић, доцент Архитектонског факултета, Београд).

Програмом рада саветовања био је предвиђен обилазак музеја у Крагујевцу (Народног музеја и галерије, Меморијалног музеја „Светозар Марковић“, Спомен-музеја „21. октобар“, Техничко-историјског музеја Завода „Црвена застава“) и музеја у Тополи (Меморијалног музеја „Вожд Карађорђе“, Музеја НОБ, Маузолеја на Опленцу).

Прво обавештење о организовању саветовања, упућено 8. априла, у 226 музеја историјског типа у Југославији, садржало је наслове реферата саветовања, имена реферата, основне податке о организовању саветовања и захтев да се заинтересована пријаве до 15. маја. Пријавила су се 83 музејска радника из 44 музеја Југославије.

Следеће обавештење са детаљним програмом рада саветовања, пријавом за саветовање и анкетним листом о кадровима и финансијским средствима музеја у 1975. години, чији су подаци били потребни за уводни реферат, упућено је 20. септембра истим музејима у Југославији, затим свим заједницама музеја и музејским друштвима, републичким и покрајинским секретаријатима за културу, комисијама за културу и науку ЦК СКС, Републичкој конференцији ССРНС, Републичком и Савезном одбору Савеза бораца, културно-просвет-

ним, образовним и друштвено-политичким установама Београда и Крагујевца, Заводу за проучавање културног развика Србије и институцијама јавног информисања (226 музеја и 87 институција). Овога пута пријавило се 145 музејских радника из 67 музејских установа, а анкетни лист је попунило 69 музеја.

Према листи пријављених учесника до 20. октобра, упућен је сваком учеснику умножени материјал саветовања (резимеи реферата и саопштења).

Сви послати материјали обележени су отиском печата саветовања начињеног за ову прилику.

Да би рад саветовања био што ефикаснији а смештај учесника што бољи, Историјски музеј Србије склопио је уговор са угоститељским предузећем „Крагујевац“ да се за ову прилику учесницима саветовања обезбеди смештај у хотелу „Шумарице“, који поседује и озвучену салу за предавања. Свим учесницима саветовања обезбеђен је пансион по цени од 180 динара и превоз од хотела „Крагујевац“ у граду до хотела „Шумарице“.

Постигнут је, такође, договор са предузећем „Ауто-саобраћај“ из Крагујевца о закупу два аутобуса за обилазак музеја у Крагујевцу и Тополи (два поподнева).

У току припрема за организовање саветовања у Крагујевцу договорено је са директором Народног музеја, Милованом Живковићем, директором Спомен-музеја „21. октобар“, Драгољубом Јовановићем, кустосом Техничко-историјског музеја Завода „Црвена застава“, Марком Поповићем, и директором Историјског музеја у Тополи, Драгићем Јовановићем, да организују пријем учесника саветовања и обилазак њихових музеја.

Историјски музеј Србије је за учеснике саветовања припремио поклон-пакет („Зборник Историјског музеја Србије“, св. 11–12, каталог изложбе „Устанак у Србији 1941. у делима уметника“ и шест разгледница), Спомен-музеј „21.

октобар" проспекта и значку, Музеј у Тополи монографију о Тополи, улазници, разгледнице и значку, а предузеће „Крагујевац" информацију о културним приредбама у граду.

Саветовању је присуствовало 165 учесника (142 музејска радника, 9 референата, спољних сарадника и 14 гостију). Музејски радници су из следећих музеја: *Бар*: Завичајни музеј (1); *Бечеј*: Градски музеј и галерија (1); *Београд*: Историјски музеј Србије (11), Јеврејски историјски музеј (1), Музеј града Београда (3), Музеј револуције народа и народности Југославије (3), Педагошки музеј (3), Музеј Вука и Доситеја (1), Војни музеј (3), Музејско друштво Србије (1), Заједница музеја Србије (1); *Бихаћ*: Музеј првог заседања АВНОЈ-а (1); *Бијелина*: Центар за културу, образовање и информисање (1); *Битољ*: Народни музеј (1); *Целе*: Музеј револуције (2); *Цетиње*: Музеји Цетиња (8); *Чачак*: Народни музеј (4); *Баковица*: Регионални музеј (1); *Градачац*: Завичајна музејска збирка (1); *Илок*: Музеј града Илока (1); *Јасеновац*: Спомен-подручје Јасеновац (1); *Јајце*: Музеј Другог заседања АВНОЈ-а (3); *Кикинда*: Народни музеј (1); *Книн*: Музеј Книнске крајине (1); *Крагујевац*: Народни музеј (6), Спомен-музеј „21 октобар" (3), Техничко-историјски музеј Завода „Првена застава" (2); *Краљево*: Народни музеј (1); *Крушевац*: Народни музеј (1); *Лесковац*: Народни музеј (2); *Љубљана*: Музеј људске револуције Словеније (1); *Словенски школски музеј* (1), *Криминалистички музеј* (1); *Марибор*: Музеј народне ослободителне револуције (2); *Мостар*: Музеј Херцеговине (1); *Ниш*: Народни музеј (3); *Нови Сад*: Музеј града Новог Сада (3), Музеј социјалистичке револуције Војводине (2), Војвођански музеј (3); *Панчево*: Народни музеј (3); *Пожаревац*: Народни музеј (1); *Приједор*: Национални парк „Козара" (1); *Приштина*: Музеј Косова (8); *Прокупље*: Народни музеј Топлице (1); *Пула*: Музеј народне ре-

волуције Истре (2); *Сарајево*: Музеј револуције БиХ (5), Земаљски музеј (1); *Сисак*: Музеј Сиска (2); *Скопље*: Музеј на град Скопје (6); *Криминалистички музеј* (1); *Славонски Брод*: Музеј бродског Посавља (2); *Словењ-Градец*: Музеј људске револуције (1); *Сомбор*: Градски музеј (1); *Сплит*: Музеј народне револуције (3); *Војнопоморски музеј* (1); *Сремска Митровица*: Музеј Срема (1); *Суботица*: Градски музеј (1); *Топола*: Историјски музеј (2); *Тржич*: Завод за културу ин изображевање (1); *Вршац*: Народни музеј (2); *Загреб*: Хрватски школски музеј (1), Музеј револуције народа Хрватске (2), Музејски документациони центар (1), Повјесни музеј Хрватске (1); *Зеница*: Музеј града Зенице (1); *Зрењанин*: Народни музеј (1); и *Берлин (ДДР)*: Музеј за немачку историју (2).

Рад саветовања пратили су и представници следећих установа:

Београд: Републички секретаријат за културу СР Србије (3), Републичка конференција ССРНС (1), Филозофски факултет (1), Завод за проучавање културног развитка Србије (1); *Битољ*: Завод за заштита на спомениците на културата (1); *Нови Сад*: Покрајински секретаријат за образовање (1); *Крагујевац*: Регионални завод за заштиту споменика културе (1), НИП „Светлост" (1); *Параћин*: Самоуправна интересна заједница културе (1).

Саветовање је отворио Милан Ђоковић, књижевник, председник Програмског савета Историјског музеја Србије, а скуп су поздравили у име Извршног већа СРС Олга Николић и у име Скупштине општине Крагујевац Живорад Милићевић.

Рад саветовања текао је према програму.

Последњег дана саветовања, у организацији Историјског музеја Србије, Народног музеја и Спомен-музеја „21. октобар" из Крагујевца, одржан је заједнички ручак.

*

Судећи и по одзиву музеја и по мишљењима која су се чула у дискусији и кроз разговор са учесницима саветовања, можемо констатовати да је ово саветовање о историјским музејима било потребно, а по своме садржају и врло корисно. У ствари, то је било прво саветовање које је комплексно разматрало стручне проблеме везане за рад кустоса-историчара, једног углавном новог а врло често заступљеног профила међу музејским кадровима.

Сам програм саветовања, усмерен на стручна питања изложбених поставки, изазвао је врло живо интересовање, што се, поред осталог, могло закључити и по пажњи са којом су праћена излагања референата.

Према броју оних који су узели реч у дискусији могло би се закључити да учесници нису били довољно спремни да са јавне трибине разматрају теме реферата и саопштења, али за дискусију и није остајало много времена; уколико се развијала, одговарала је, углавном, нивоу реферата. Међутим, треба истаћи да је врло често вођена дискусија у приватним разговорима учесника о свим стручним питањима, што је у истој мери значајно за оцену овог саветовања.

На жалост, није било техничких могућности да се прикажу дијапозитиви које су неки референти били припремили, а штета је, такође, што је, због удаљености, одложена посета Народном музеју у Лесковцу, јер је за њу било пријављено 40 учесника.

Треба нагласити да је на самом саветовању и приликом обиласка музеја у Крагујевцу и Тополи владала радна атмосфера. Томе су свакако били разлог интересовање учесника за теме које су разматране и услови рада које је пружао хотел „Шумарице“, издвојен из градског амбијента.

Музеји у Крагујевцу и Историјски музеј у Тополи спремно су дочекали и примили учеснике саветовања.

Била је срећна околност што је саветовање одржано у Крагујевцу, и то из следећих разлога: што су учесници имали прилике да виде разнородне и, за наше прилике, развијене музеје; што су могли да виде Спомен-парк у Шумарицама, један од значајних историјских споменика; што је хотел „Шумарице“ пружио одличне смештајне и радне услове.

Музејима у Крагујевцу и Тополи и угоститељском предузећу „Крагујевац“ Историјски музеј Србије је захвалио на сарадњи посебним писмом.

Рад саветовања пратила је дневна штампа, посебно „Политика“, „Борба“, „Вечерње новости“ и „Светлост“. Значају саветовања допринело је и присуство представника Извршног већа Скупштине Србије.

Према свим оценама које су се чуле, и јавно и у приватним разговорима, саветовање је било беспрекорно организовано, почев од првих писмених информација и благовременог слања резимеа реферата па до тока саветовања, обиласка музеја и удобног смештаја. Таква организација, која претпоставља и одређене напоре, нарочито у погледу ангажовања референата, допринела је да се основна замисао органа управљања Историјског музеја Србије о разматрању једне врло актуелне теоријске теме оствари на најбољи начин. О томе говори и интересовање које учесници саветовања показују за свеску „Зборника“ у којој се објављују материјали саветовања, који имају и карактер приручне литературе за ову специфичну и још недовољно развијену област музеологије.

22. новембар 1976. године

Секретар Одбора,
Невена Крстић, с.р.

*

Писма Историјског музеја Србије музејима у Крагујевцу — Народном музеју, Спомен-музеју „21. октобар“, Техничко-историјском музеју Завода „Црвена застава“ — и Историјском музеју у Тополи

Као што вам је познато, од 27. до 29. октобра ове године одржано је у Крагујевцу саветовање о историјским музејима, које је организовао Историјски музеј Србије. Том приликом, учесници саветовања посетили су и ваш Музеј.

Желимо и овим путем, као организатори саветовања, да вам захвалимо на колегијалној и другарској пажњи са којом сте примили учеснике саветовања, као и на уложеном труду да се они упознају са културним добрима којима располажете и са делатношћу коју обављате.

Са другарским поздравом

Директор
Историјског музеја Србије,
Едиб Хасанагић, с.р.

ПИСМО РАДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА О ПРИКУПЉАЊУ МУЗЕЈСКЕ ГРАЂЕ ИЗ ПЕРИОДА СОЦИЈАЛИЗМА

Историјски музеј Србије припрема изложбу „Стварање и развој СР Србије 1944—1950“. Ова комплексна и репрезентативна изложба треба да пружи ретроспективу целокупног друштвено-економског и политичког живота и развитка Србије у том времену. Изложба треба да омогући гледаоцу да сазна и види прошлост и претпоставке које су у Србији тада постојале као основа за изградњу социјалистичког друштва.

Реализација овако замишљене изложбе захтева изналажење и прикупљање одговарајућег музејског материјала, пре свега оригиналних експоната, који би се користили не само за ову изложбу већ и за сталну поставку Историјског музеја Србије. Посао на прикупљању овог материјала још је значајнији када се зна да је до сада учињено врло мало, а што се више удаљавамо од овог веома значајног периода у развоју Србије, све ће мање бити могућности да се сачува драгоцени музејски материјал.

Молимо вашу радну организацију и све њене чланове да помогну Музеју у

реализацији ове значајне изложбе, а истовремено и веома корисног друштвеног посла. Као експонати за ову изложбу, између осталог, долазе у обзир ови предмети из тог времена: производи радних организација, односно њихови прототипови, машине и алати, друга врста опреме, документи, фотографије, обележја и знамења, лични предмети, рукописи, књиге, брошуре, листови, легитимације, значке, одликовања, печати и друго.

Сарадник нашег Музеја биће слободан да вам се обрати у једном одређеном року после слања овога писма, како би могао да се са вама договори о преузимању материјала из ваше радне организације и од појединаца из колектива. Надамо се да ћете схватити напоре Музеја да прикупи и сачува потребан материјал, како би се овај период историје Србије могао на најбољи начин приказати.

Унапред вам се захваљујемо на сарадњи.

Директор Музеја,
Едиб Хасанагић, с.р.

ПИСМО ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ ИЗВРШНОМ ВЕЋУ СКУПШТИНЕ
СР СРБИЈЕ О ЗАШТИТИ МУЗЕЈСКЕ ГРАЂЕ ИЗ САВРЕМЕНЕ ИСТОРИЈЕ

У месецу октобру ове године одржано је у Крагујевцу саветовање о полагању и улози историјских музеја у савременом друштву. Саветовању, које је организовао Историјски музеј Србије, присуствовало је 150 кустоса из 73 музеја из свих република и покрајина.

Разматрајући актуелне проблеме музеологије, учесници саветовања констатовали су, поред осталог, да се музејска грађа која настаје у савременом друштвеном и привредном развоју не чува и да смо већ у ситуацији да се за поједине експонате на изложбама из периода социјализма морају да праве копије или реконструкције, јер оригиналних предмета нема. Нарочито брзо нестају предмети привредног карактера, јер су промене у производњи честе, па се производи из ранијег технолошког процеса производње све ређе могу наћи или се предају предузећу „Отпад“. Врло су ретке привредне организације које прототипове и прве примерке својих производа чувају у својим музејским збиркама или обезбеђују за музеје, како би се касније могао пратити историјски развој саме привредне организације или гране производње којој организација припада. У неким земљама таква обавеза регулисана је законским одредбама.

Полазећи од доста честе појаве да је код нас традиција чувања грађе којом се илуструје развој нашег друштва још увек недовољно развијена и да је стално присутан и актуелан проблем заштите грађе скоро у свима областима културе, науке и технике, па и

грађе (предмета) из савременог развоја која временом добија историјски третман, Историјски музеј Србије предлаже да се ова материја регулише одређеним правним нормама било у оквиру Закона о културним добрима, који је у припреми, или неким другим правним актом.

Овим одредбама требало би предвидети обавезу радних организација у области привреде да по један или два примерка прототипа својих производа обезбеде за музеј, месни или регионални, односно за музејску збирку, ако постоји или може да постоји, у оквиру радне организације.

Одредбама би, такође, требало предвидети обавезу завичајних или регионалних музеја да воде евиденцију о производима радних организација, засновану на подацима самих радних организација.

Сматрајући да је проблем заштите музејске грађе која је настала или настаје у нашем савременом социјалистичком развоју акутан и да благовремена заштита има особити значај за научна и музеолошка проучавања наше савремене историје, Историјски музеј Србије предлаже Извршном већу Србије да се ова материја регулише правним прописима. Верујемо, при томе, да би ово подстакло радне организације да у оквиру организације свога рада формирају и музејске збирке.

Директор

Историјског музеја Србије,

Едиб Хасанагић, с.р.

ПИСМО ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ ФИЛОЗОФСКИМ И ФИЛОЛОШКИМ
ФАКУЛТЕТИМА У ЈУГОСЛАВИЈИ О НАСТАВИ МУЗЕОЛОГИЈЕ

Од 27. до 29. октобра ове године одржано је у Крагујевцу југословенско саветовање о историјским музејима.

На овом саветовању истакнуто је, поред осталог, да данас у нашој земљи постоји и делује око 400 музеја, међу којима највише оних који третирају историју привреде, културе и друштвено-политичких односа уопште. Међутим, упоредо с толиким бројем музеја нису често ангажовани и одговарајући кадрови који би могли, у улози кустоса, музеолошки аутентично припремати и тумачити историју. Један од основних разлога таквом стању је и у томе што се, изузев за археологе, етнологе и историчаре уметности, музеологија не предаје и за групе стручњака осталих научних грана — историчаре, историчаре књижевности, филологе, географе, пе-

дагоге, психологе — који могу да упражњавају посао кустоса у музејима.

Стога је на саветовању закључено да се предложи филозофским и филолошким факултетима да у програме факултетске наставе уврсте и музеологију као наставни предмет.

С обзиром на то да су музеји посредници између науке и јавности и да имају значајну васпитно-образовну улогу у нашем друштву, на саветовању је изражено уверење да ће се, и на факултетима на којима то није већ учињено, питању стручног музеолошког образовања и профила кадрова који као историчари разних области науке могу да раде у музејима поклонити потребна пажња.

Директор,
Едиб Хасанагић, с.р.

ПИСМА МУЗЕЈИМА О ПОКРЕТНИМ ИЗЛОЖБАМА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА
СРБИЈЕ

Историјски музеј Србије припрема изложбу „Концентрациони и заробљенички логори — насиље и отпор“. Ова изложба је компонована од аутентичних ликовних дела (око 100) у разним техникама, насталих искључиво у заробљеничким и концентрационим логорима. Аутори ових дела забележили су читав низ страдања, али и отпора. Сачувана ликовна дела сведоче о изгледу логора, животу у њима, патњама, као и достојанству и отпору обесправљених људи.

Поред ових материјала, на изложби ће се излагати и предмети свакодневне употребе затвореника и заробљеника, који су у најчешћем случају рукотворине ових људи. Овај материјал био би изложен у витринама, као и један број листова и рукописа који су пи-

сани у ропству или непосредно после ослобођења.

За приказивање ове изложбе потребан је простор од 100 m². Ваш музеј сносио би следеће трошкове:

1. Осигурање експоната, амбалаже и евентуално витрина у транспорту и за време трајања изложбе.
2. Утовар и истовар изложбе (потребно је обезбедити два-три радника).
3. Транспорт (за транспорт је потребно обезбедити солидан, покривен камион од 3 тоне).
4. Дневнице и путне трошкове за два пратиоца изложбе (кустоса и техничког радника) и представника Музеја који би отварао изложбу. За постављање и демонтажање изложбе потребно је пет дана.
5. Штампана позивница за изложбу.

Уколико сте заинтересовани да прикажете ову изложбу, молимо вас да нас о томе што хитније обавестите, а

о термину одржавања изложбе, у току јуна—децембра 1977. и у 1978. години, накнадно бисмо се договорили.*

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ У 1976. ГОДИНИ**

(Скраћена верзија)

На основу члана 28. Самоуправног споразума о заједничким основама и мерилима за стицање дохотка, Музеј је у 1976. години радио на остварењу следећих програмских задатака:

1. Радило се на *евиденцији музејске грађе* која се налази у другим организацијама и код појединаца, а ради: а) увида и стварања опште евиденције за потребе тематских изложби и сталне поставке путем позајмица; б) позајмљивања одређене музејске грађе као експоната за текуће тематске изложбе о развоју заната и друштвених односа у занатима, о концентрационим и заробљеничким логорима, о устанку у Србији 1941. у делима уметника. Ово ме циљу служи и хемеротека која се води у документационом центру Музеја.

Посебан вид представљају *научна истраживања* у музејима, архивима, библиотекама и институтима која су вршена за следеће изложбе, на чијим се припремама радило у протеклој години: стална поставка, изложба о „Црвеном барјаку“ у Крагујевцу, изложба о ослободилачким ратовима у Србији у другој половини XIX века и стицању независности Србије на Берлинском конгресу, изложба о Михаилу Валтровићу, изложба о Србији и стварању Југославије, изложба о Ужичкој републици, изложба о меморијалном музеју „7. јул“ у Белој Цркви, изложба о исламској култури у Србији, изложба о концентрационим логорима.

2. У току године откупљено је 716 предмета (оружје, књиге, одећа, пече-

ти, плакати, фотографије; затим предмети из археологије и примењене уметности). Међу овим предметима налазе се и такви који припадају етнографији и збирци карикатура Пјера Крижанића (које се односе на политичке и друштвене односе у Србији), а откупљени су из фонда средстава Комисије РИЗК.

Музеју је поклоњен 91 предмет. Посебно је значајан поклон породице др Синише Станковића, који чини 60 предмета из заоставштине овог истакнутог научника и друштвено-политичког радника.

С обзиром на то да је Музеј установа у развоју и да проучавање музејске грађе у овој фази рада представља његову основну делатност, средства која добија за откуп су симболична, утолико пре што грађа пропада и нестаје.

У збиркама Музеја урађени су следећи послови: инвентарисана су 1.193 предмета у збиркама и главном инвентару; обрађено је 614 картона централне картотеке и 645 картона помоћних картотека; уведени су у централни регистар предмети из двеју збирки; обрађена су у фототеци 243 позитива и

* Слична писма упућена су и за следеће изложбе: „Народни устанак у Србији 1804—1833“, „Светозар Марковић и његово доба“, „Раднички покрет у Србији 1903—1919.“ и „Драгојло Дудић“.

** Извештај је рађен према пропозицијама Републичке интересне заједнице културе.

негатива снимљене грађе; класификовано је у стручном архиву 117 докумената; обрађено је у хемеротеци 1.325 исечака из штампе.

Поред тога, за изложбу о „Црвеном барјаку“ и о занатима припремана је допунска музејска грађа (реконструкције, копије, модели).

Из постојећег фонда музејске грађе вршена је конзервација, рестаурација и стерилизација на 261 предмету, од различитог материјала (метал, дрво, текстил, кожа), углавном онима који се припремају за текуће изложбе. Поред тога, на великом броју предмета предузимане су и друге мере заштите (облагање специјалним папиром, патинирање, прскање нитро-лаком, прање, чишћење и ветрење), а 7 предмета је рестаурирано.

Основни проблем за смештај и заштиту музејске грађе представља то што Музеј нема простора. Ситуација је погоршана појавом влаге у Конаку кнеза Милоша.

3. *Изложбе* су, уз откуп и заштиту музејске грађе, представљале основну делатност Музеја. Поред рада на припремама изложби за 1977. годину и на сталној поставци, у 1976. години отворена је изложба о „Црвеном барјаку“ у Крагујевцу и приказане ове изложбе у следећим местима: „Светозар Марковић и његово доба“ — у Прибоју, Пријепољу, Крагујевцу, Новом Пазару и Сјеници; „Српска социјалдемократска партија“ — у Голупцу и Великом Градишту; „Устанак у Србији 1941. у делима уметника“ (скраћена верзија) — у Београду, и „Устанак 1804.“ — у Зајечару.

Изложбе у Прибоју, Пријепољу и Сјеници организоване су у сарадњи са Међурепубличком културно-просветном заједницом у Пљевљима.

Историјски музеј организовао је у Београду изложбу Музеја за немачку историју из Берлина, „Оружје и ратна вештина у феудализму“, и Народне га-

лерије из Софије, „Савремено бугарско сликарство“. Ове изложбе предвиђене су конвенцијом о културној сарадњи. Музеј се ангажовао на припреми каталога за изложбу Музеја из Берлина.

4. *Грађом Музеја* користило се више стручних и научних радника и музеја (позајмице). Међутим, смештајни услови не дозвољавају да се ове могућности и више користе.

Више музеја из Србије слало је своје документалисте у Историјски музеј ради консултовања у погледу вођења стручне документације.

5. У овој години утрошено је 17.000 динара за поуну фонда приручне литературе и штампе у Музеју. То су била сувише мала средства с обзиром на стварне потребе. Библиотеком се користе углавном стручни радници Музеја. Због слабог смештаја, књиге су недовољно заштићене.

6. *Културно-просветна делатност* Музеја изражавала се преко изложби. У том погледу постоје развијене везе са школама и неким јединицама ЈНА, као и са штампом.

Један вид ове делатности манифестовао се и у сарадњи са Филозофским факултетом на тај начин што се једна група студената историје уметности, кроз предавања и практични рад, упознала са стручном и општом делатношћу Музеја.

7. *Матичну функцију* Музеј је обављао обиласком појединих музеја и давањем стручних консултација у свом документационом центру. Најзначајнији рад у том погледу представља организовање југословенског саветовања о историјским музејима у Крагујевцу. На саветовању, које је трајало три дана, учествовала су 142 музеалца из 66 музеја. По општој оцени, теме овог саветовања биле су одраз опште потребе историјских музеја, код нас релативно нових а већ многобројних установа, о чему најбоље сведочи њихов одзив. Саветовање је било посвећено месту и

улози историјских музеја у савременом друштву и методу рада на припремању историјских изложби.

План међурепубличке сарадње није реализован, мада је био скроман, јер за то није било средстава. Предложено је музејима са којима је планирана размена изложби да средства која су добили резервишу за 1977. годину, јер Историјски музеј претпоставља да ће органи у Републичкој заједници културе имати у 1977. години правилнији став према овој изузетно значајној делатности Музеја.

•

У реализацији Програма рада за 1976. годину, једну од озбиљних тешкоћа представљало је финансирање. За редовну делатност (лични доходи, материјални трошкови, фондови) добијено је 80 одсто од потребних и тражених средстава, док је за наменску делатност (откуп, изложбе, издавачка делатност, матична функција, културно-просветна делатност) добијено само око 15 одсто од тражених средстава. Оваквом расподелом средстава Музеј је био онемогућен да реализује своју политику откупа, а тиме и заштите културних добара. Музеј је за откуп у 1976. години добио износ од 60.000 динара, па се за откупе већих и значајнијих предмета обраћао Комисији за откуп РИЗ културе, која је, не удубљујући се у концепцију Историјског музеја, значај и вредност појединих експоната за његову поставку, одбила да финансира откуп више ретких и значајних предмета.

Иста је ситуација била и са покретним изложбама. Свака изложба испуњава своју мисију и оправдава труд и уложена средства ако се прикаже у разним крајевима земље и већем броју настањених места. Међутим, за ову сврху, као ни за међурепубличку сарадњу, Музеј није добио ни један про-

ценат он планираних средстава. Тако се догодило да су установе у другим републикама, које су биле заинтересоване за приказивање изложби овога музеја, обезбедиле свој део учешћа за изложбе „Светозар Марковић и његово доба“ и „Устанак у Србији 1941. у делима уметника“, али због тога што Историјски музеј није добио средства за покривање свог дела трошкова, ове се изложбе нису могле приказати.

Програмом рада Музеја за 1976. годину, а у оквиру културно-просветне делатности Музеја, било је предвиђено да се започне рад на научно-дидактичким изложбама. Иако је тражена веома скромна сума за финансирање ове врло широке и за школску омладину значајне делатности Музеја, средства нису добијена.

Кадар Музеја у сектору основне делатности чини 16 радника са високом спремом, од тога 6 виших кустоса и 2 магистра, и 2 са вишом спремом; у сектору заједничких служби ради 1 радник са вишом спремом, 4 са средњом спремом и 2 КВ радника, што укупно чини 25 радника. Музеј је 1976. као и ранијих година, тражио одобрење за отварање нових радних места, и то: 3 кустоса (историчара за новију историју), секретара (правника) и фотографа, али од 1972. године, када су примљена 3 кустоса приправника, није му одобрено отварање ниједног новог радног места. Посебан проблем за Музеј представља то што нема секретара (правника). Та ће ситуација бити још тежа због тога што му предстоје примена Закона о удруженом раду, затим послови народне одбране и други правни послови и обавезе.

Стручњаци Музеја учествовали су са својим рефератима на Конгресу историчара уметности у Охриду, на симпозијуму САНУ о Светозару Марковићу и на саветовању историјских музеја у Крагујевцу, као и својим прилозима у „Зборнику Историјског музеја“. Такође

су припремили опсежну публикацију о Светозару Марковићу.

Техничка опремљеност Музеја је недовољна и слаба, али у 1976. години нису добијена средства за њено побољшање.

Проблем смештаја који се повлачи од оснивања Музеја, још није решен. Иако је већ развио запажену и значајну активност, Музеј још нема своју зграду, па чак ни изложбену салу. Посебно је озбиљно, већ много пута истицано, питање смештаја и чувања музејских експоната, јер су просторије у којима се сада чувају ови предмети не само мале него и неподесне у сваком погледу. Музеј је и у току прошле, као и свих ранијих година давао предлоге за привремено решење свог смештаја, а у погледу санације зграде Милошевог конака, која је затворена од 1972. године, организовао је и јавну дискусију, информисао јавност путем штампе, али ниједно од ових питања није узето у разматрање.

Озбиљну тешкоћу у раду Музеја представљало је то што се РИЗ културе није придржавала Споразума о стицању дохотка, како у погледу висине средстава неопходних за редовну делатност, тако и у погледу рока њиховог одобравања. Такође није био ис-

пуњен један од основних предуслова за рад — смештај Музеја.

У овој години био је врло запажен рад Програмског савета Музеја, посебно његово ангажовање на питањима смештаја Музеја и конзервације Милошевог конака.

И поред врло неповољних услова у којима ради, Историјски музеј је и у протеклој години развио запажену делатност у организовању покретних изложби и југословенског стручног саветовања о историјским музејима, чиме видно испуњава и своју матичну функцију. Поред обраде музејске грађе, што му је стални задатак, Музеј је у прошлој години успео да припреми за штампу две публикације — илустровану монографију о Светозару Марковићу и нову свеску „Зборника“, у којој објављује, поред осталог, и материјале са стручног саветовања у Крагујевцу.

Међутим, делатност Музеја спутава на је не само тиме што још није решено питање његовог смештаја, него и недовољним и неблаговременим додељивањем финансијских средстава и ускраћивањем могућности да попуни свој кадар. У РИЗК још није преовладало схватање да је Историјски музеј установа у развоју и да због тога заслужује посебан третман.

ПРЕГЛЕД ИЗЛОЖБЕНИХ АКТИВНОСТИ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ
У 1975. и 1976. ГОДИНИ

Ред. бр.	Назив изложбе	Место и време одржавања	Аутор, сарадници
1	2	4	3
1.	Светозар Марковић и његово доба	Приштина, мај Титово Ужце, јун Пожега, јул Цетиње, јул и август Титоград, септембар Светозарево, септембар Београд, октобар и новембар Загреб, новембар и децембар	1975. Аутори: Борђе Митровић и Саво Андрић Аутори поставке: Борђе Митровић и Невена Крстић
		1976.	
		Прибој, јануар Пријеполје, јануар Крагујевац, фебруар Нови Пазар, мај Сјеница, јун	

1	2	3	4
2. Српска социјалдемократска партија	Крагујевац, март Пирот, мај Београд, просторије БИГЗ-а, јун Пожаревац, децембар	1975.	Аутор: Марија Лукић; стручни сарадник: Љиљана Константиновић; технички сарадници: Зора Јовановић и Радосав Ранковић
3. Устанак у Србији 1941. у делма уметника	Голубац, мај Велико Градиште, јун Нови Београд, Машински образовни центар, октобар	1976.	Аутори: Љиљана Константиновић, Саво Андрић, Марија Лукић, Павле Стојковић; стручни сарадник: Момчило Митровић; технички сарадник: Радосав Ранковић
4. Стварање и развој Ср Србије	Београд, Галерија Видиковац, јул Београд, Библиотека „Бука Динић“, април Лесковац, мај Београд, Школа „Свети Сава“, октобар	1975.	Аутори: Марија Лукић и Миодраг Петровић; стручни сарадници: Павле Стојковић и Момчило Митровић; технички сарадник: Радосав Ранковић
5. Устанак 1804.	Нови Београд, Библиотека „Вук Караџић“, мај Зајечар, септембар	1976.	Аутор поставке: Љиљана Станојевић

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ЗБОРА РАДНИКА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ У 1976. ГОДИНИ
(Скраћена верзија)

Радници Музеја остварују своја самоуправна права и дужности непосредно преко Збора радника, који чине сви запослени у Музеју. У току 1976. године одржане су 23 седнице Збора радника, на којима су разматрана следећа питања, донете одлуке и усвојена нормативна и друга акта од интереса за Музеј:

1. *Из живота и рада Музеја:* Извештај о раду Историјског музеја Србије за 1975. годину; Извештај Комисије за попис имовине Музеја; Завршни рачун за 1975. годину; Предлог Комисије за расподелу личних доходака радника Музеја; Предлог Комисије за измену систематизације радних места; Измена Правилника о формирању и расподели средстава за личне дохотке; Извештај о раду Збора радника, Стручног већа и комисија Збора радника; Информација о интеграцији Музеја Вука и Доситеја са Историјским музејом Србије; Уговор са Заједницом музеја Србије о финансирању музејског часописа; Одлука о пријави за доделу средстава од Републичке заједнице културе; Именовање Комисије за спровођење конкурса за именовање директора Музеја; Предлог Комисије за стамбена питања Историјског музеја; Именовање Комисије за одабирање архивске грађе и израду листе категорија регистратурског материјала; Информација директора о састанку у Републичком секретаријату за културу о петогодишњем програму рада Музеја (1976—1980); Самоуправни споразум о расподели личних доходака радника Музеја; Одлука о приступању Заједници специјализованих библиотека Србије; Именовање представника у управљању пословима од посебног друштвеног интереса у Историјском институту Србије; Самоуправни споразум о изменама и допунама самоуправ-

ног споразума о међусобним односима у погледу издвајања, распоређивања и коришћења средстава заједничке потрошње у Музеју; Самоуправни споразум о изменама и допунама самоуправног споразума о накнадама трошкова за службена путовања, теренски рад, превозних трошкова за долазак и одлазак са посла, селидбених трошкова и трошкова за одвојени живот радника Музеја; Именовање директора Музеја; Избор председника Збора радника, Стручног већа, сталних комисија Збора радника и Самоуправне радничке контроле Музеја; Предлог Комисије за аналитичку процену радних места о висини награђивања стручних и научних звања у Музеју; Разматрање периодичног извештаја о финансијском пословању Музеја за првих шест месеци 1976. године; Самоуправни споразум о основама и мерилима за стицање дохотка у Музеју; Уговор о културној сарадњи са Државним историјским музејом ордена Лењина у Москви за период 1976—1980. године; Извештај о пословном резултату Музеја за девет месеци 1976. године; Програм рада Историјског музеја Србије за 1977. годину.

Поред ових питања, на Збору радника разматрана су и нека друга текућа питања од значаја за рад Музеја, као што су: разматрање понуда за израду музејских помагала; откуп музејских предмета и материјала; уговори са спољним сарадницима; службена путовања у земљи и иностранству; питања реконструкције и рестаурације зграде Милошевог конака и смештаја Историјског музеја Србије; дискусије о Нацрту закона о удруженом раду; извештаји спољних сарадника; извештај са саветовања о историјским музејима у Крагујевцу; итд.

Приликом разматрања свих горе наведених питања, радници Музеја активно су учествовали и давали своје примедбе, предлоге и сугестије. Њихово учешће на седницама Збора радника Музеја допринело је изналажењу најбољих решења у доношењу одлука важних за делатност Музеја.

2. *Разматрање и усвајање самоуправних споразума и друштвених договора:* Самоуправни споразум о заједничким мерилима и основама за распоређивање дохотка и расподелу личних дохода у организацијама удруженог рада у области културе Београда; Друштвени договор о запошљавању и приправницима у Београду; Самоуправни споразум о јединственим основама и мерилима за стицање дохотка организација удруженог рада у Београду чијом се делатношћу задовољавају заједничке потребе у области културе у СР Србији без покрајина; Самоуправни споразум о заједничким основама и мерилима за стицање дохотка организација удруженог рада у СР Србији; Друштвени договор о кадровској политици у Београду; Друштвени договор о изменама и допунама друштвеног договора о удруживању средстава за финансирање потреба народне одбране на територији града Београда; Друштвени договор о међусобним односима

и задацима учесника у друштвено усмереној стамбеној изградњи, уклањању нехигијенских насеља и зграда склоних паду, и о основним елементима и мерилима за образовање цене стана са методологијом; Самоуправни споразум о врстама стручног рада, стручним звањима и условима и начину стицања степена стручних звања радника у музејима; Самоуправни споразум о организовању и међусобним односима у СИЗ пензијског и инвалидског осигурања радника у Београду; Друштвени договор о основама политике развоја културе у СР Србији без покрајина за период 1976—1980. године; Самоуправни споразум о информисању у основним самоуправним организацијама и заједницама удруженог рада Београда; Самоуправни споразум о заједничким основама и мерилима за стицање дохотка (материјал Конференције потписника Споразума, са шемом методологије израде програма рада организација удруженог рада у области културе).

Седнице Збора радника су углавном на време заказиване, добро припремане и рад на њима се ефикасно одвијао.

Председник Збора радника,
Миодраг Петровић, с.р.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ СТРУЧНОГ ВЕЋА

(Скраћена верзија)

До месеца маја 1976. године Стручно веће радило је у проширеном саставу, који су сачињавали сви стручни радници Музеја. Од тада Веће, које чине 7 чланова, ради као саветодавни орган.

У току 1976. године Веће је одржало 15 седница, на којима су разматрана ова питања: програм рада Музеја; планови рада и извештаји о раду кустоса

и помоћних стручних радника; извештаји о гостовању изложби „Устанак 1804“, „Светозар Марковић и његово доба“, „Српска социјалдемократска партија“ и „Устанак у Србији 1941. у делима уметника“ у више места Србије; о гостовању изложби о 1804. и 1941. у Букурешту и Ослу, као и о размени изложби са Историјским државним музејом у Москви и Музејом за немачку

историју у Берлину; о организацији и темама саветовања о историјским музејима у Крагујевцу и о одржаним југословенским конгресима археолога и историчара уметности у Пироту и Охриду; синопсис изложбе о занатима и концепција изложбе о развоју Србије од 1941. до 1950. године; о сарадњи са Завичајним музејом у Пријепољу на постављању сталне етнографске збирке; о могућности ангажовања на стварању историјско-техничког музеја Завода „Црвена застава“ у Крагујевцу; о учешћу на припреми изложбе поводом 40-годишњице доласка Јосипа Бр-

за Тита на чело СКЈ; о раду Музеја на неговању револуционарних традиција; о оснивању Музеја Сењских рудника; о пракси студената историје уметности у Музеју; о раду научне редакције едиције *Историја образовања и школа код Срба*; о илустрованој биографији Светозара Марковића.

Рад Стручног већа односио се на стручна питања, од којих су нека у виду предлога и мишљења разматрана на седницама Збора радника.

Председник Стручног већа,
Милена Рањковић, с.р.

ПРОГРАМ РАДА ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ ЗА 1977. ГОДИНУ

А) Редовна делатност

1. Стална поставка (изложба)

Програмски савет и Збор радника Историјског музеја Србије, на својим седницама од 25. новембра 1976. године, утврдили су Предлог програма рада и развоја Историјског музеја Србије у 1977. години, полазећи од Перспективног програма рада и развоја ИМС (1976—1980) и одредаба Самоуправног споразума о заједничким основама и мерилима за стицање дохотка организација удруженог рада чијом се делатношћу задовољавају заједничке потребе у области културе у СР Србији (без социјалистичких аутономних покрајина).

По завршеној јавној дискусији, коју организује Републичка интересна заједница културе, Програмски савет и Збор радника Историјског музеја Србије утврдиће дефинитиван текст Програма рада и развоја ИМС у 1977. години.

За потребе јавне дискусије сачињена је ова скраћена верзија предлога Програма.

Програм рада Историјског музеја Србије у 1977. години заснива се на Перспективном програму рада ИМС (1971—1980), усвојеном 1970. године, и Петогодишњем програму (1976—1980).

У 1977. години радиће се на проучавању, изради синопсиса и прикупљању музејског материјала за све предвиђене историјске периоде (средњи век, период стране власти, период 1804—1918. године, период 1918—1941. године, период 1941—1945. године и период социјалистичке изградње).

Предвиђа се за откуп музејске грађе која се односи на ове историјске периоде и на поједине теме из неких периода предвиђене као тематске изложбе (наведене под бројем 1—8 у тач. 2. овог програма), за израду допунске музејске грађе и за истраживања ових историјских периода износ од 625.000 динара, и то:

а) за откуп музејске грађе	575.000 дин.
б) за допунску музејску грађу (фотографије и ксерографије)	30.000 дин.

в) за дневнице и путне трошкове, за истраживачки рад у музејима, библиотекама, архивима и институтима ван Београда 20.000 дин.

На припреми за сталну поставку радиће сви кустоси према периодима које обрађују.

2. Тематске изложбе

У оквиру овога рада припремаће се следеће тематске изложбе, које су део сталне поставке на представљају редовну основну делатност Музеја: о занатима и друштвеним односима занатлија и занатских радника у Србији кроз векове: о индустрији; о исламској култури у Србији; о ослободилачким ратовима Србије у другој половини XIX века и Берлинском конгресу; о улози Србије на југословенском уједињењу 1918. и 1919. године; о Ужичкој републици 1941. године; о стварању и развоју СР Србије од 1944. до 1950. године. Радиће се, такође, на сталној поставци меморијалног музеја „7. јул 1941.“ у Белој Цркви.

У области археологије, Музеј ће се и даље ангажовати на истраживањима Раса која заједнички врши више установа и за која се обезбеђују средства из посебних извора. Заједно са Завичајним музејом у Светозареву, Историјски музеј вршио би археолошка истраживања у Поморављу, као једној од база за словенску археологију.

Спецификација трошкова за тематске изложбе

(Редовна делатност)

а) Изложбе које се отварају у 1977. години

1. Ужичка република, 105.000 динара, и то:

- за истраживања и снимања музејске грађе 15.000 дин.
- за израду каталога 90.000 дин.

2. Концентрациони и заробљеничким логори у другом светском рату — на Сиње и Отпор, 81.000 динара, и то:

- за истраживања 6.000 дин.
- за конзервацију и рестаурацију 10.000 дин.
- за транспорт и трошкове осигурања код позајмица 5.000 дин.
- за материјал за монтажу и демонтажу 10.000 дин.
- за каталог са расправним текстом и позивнице 50.000 дин.

3. Меморијални музеј „7. јул“ у Белој Цркви, који је ушао у састав Историјског музеја Србије 1976. године, 40.000 динара, и то:

- за истраживања ван Београда и за снимање музејске грађе 5.000 дин.
- за конзервацију 15.000 дин.
- за израду разгледница 20.000 дин.

Крајем 1976. године примљено је на име ових послова 30.000 динара.

б) Изложбе које се припремају у 1977. години

4. Развој индустрије и друштвених односа у индустрији (део о млинској и текстилној индустрији и о положају радника у овим гранама), 6.000 динара, и то: за рад на евиденцији машина, опреме, алата и другог материјала по фабрикама, као и за снимање овог материјала (радне фотографије), за филмове, за дневнице и путне трошкове. Средства су обезбеђена.

5. Српска култура кроз векове (део о књижевности XIX века), 10.000 динара, за истраживачки рад (фотокопије и ксерографија), дневнице и путне трошкове.

6. Исламска култура у Србији, 27.200 динара, и то:

— за дневнице и путне трошкове	10.200 дин.
— за трошкове снимања (ксерографисање и фото-копирање)	17.000 дин.

Изложбе које се припремају у 1977. години реализоваће се у 1978. години или касније.

3. Покретне изложбе

Предвиђа се да Музеј из фонда својих изложби прикаже ове изложбе у другим местима: „Ужичка република“, „Драгојло Дудић“, „Светозар Марковић“ и „Концентрациони заробљенички логори — насиље и отпор“.

Приказивање тематских изложби Историјског музеја и ван Београда више-струко је значајно. Пре свега, средства која се улажу у ове изложбе тиме се наменски много шире оправдавају. Правило је да су, у свим местима где су приказиване, ове изложбе добро посећене, негде боље него у Београду. У другим местима ове су изложбе извесно освежење и по избору, и по општости теме, и по свом техничком нивоу. Затим, њихово приказивање је део матичне функције Историјског музеја.

Основни разлог што завичајни музеји у већој мери не могу да прихвате изложбе Историјског музеја јесте у томе што немају средстава да подмире трошкове транспорта, осигурања и друге. Уколико би Историјски музеј могао да подмирује те трошкове, или део тих трошкова, свакако би и интересовање завичајних музеја за ове изложбе било веће.

За ова приказивања изложби потребно је обезбедити средства у износу од 110.000 динара.

4. Дидактичко-научне изложбе

Поред устаљених облика рада у оквиру педагошке делатности Музеја, у 1977. години предузеће се поново мере за организовање дидактичко-науч-

них изложби за потребе школа. За две овакве изложбе потребно је 10.000 динара.

5. Међурепубличка сарадња

Предвиђа се размена изложби са музејима у другим републикама — у Загребу, Љубљани и Скопљу, и то изложби: „Светозар Марковић и његово доба“, „Устанак 1804.“ и „Устанак у Србији 1941. у делима уметника“. Трошкови које би, на основу Споразума о учешћу у финансирању културних и уметничких акција и манифестација од заједничког интереса, финансирао Музеј износе 190.000 динара.

6. Међународна сарадња

На основи међународне конвенције о културној сарадњи, у 1977. години Државни историјски музеј ордена Лењина у Москви приказаће у Београду изложбу „Отаџбински рат Русије 1812. против империје Наполеона“, а Историјски музеј Србије приказаће у Москви изложбу „Устанак у Србији 1941. у делима уметника“. За прву изложбу потребно је обезбедити још 70.000 динара.

Историјски музеј приказује изложбу „Устанак 1941. у Србији у делима уметника“ и у Ослу.

Државни историјски музеј у Москви наговестио је да ће и Министарство културе СССР предложити да се, у организацији два музеја, одржи у Југославији стручно саветовање о историјским музејима.

7. Издавачка делатност

Од издања Музеја у 1977. години штампаће се 13—14. свеска „Зборника Историјског музеја Србије“, у коме се објављују резултати стручног и научног рада. Трошкови штампања и хонорара за 15 штамп. табака износиће 145.000 динара, и то: за штампу (81.000 дин.), за израду клишеа (12.000 дин.), за лектуру, коректуру и техничку оп-

рему (18.600 дин.), за рецензије (6.000 дин.), за ауторске хонораре (27.400 дин.).

За илустровану биографију Светозара Марковића, коју су припремили сарадници Музеја и која излази почетком 1977. године, Музеј треба да обезбеди 50.000 дин. као своје учешће у смањењу трошкова штампања, да би књига имала популарнију цену, јер је намењена, пре свега, омладини.

Књига *Униформе српске војске од 1808. до 1918. године*, коју је, према ранијем плану Музеја, припремио др Павле Васић, проф. универзитета и стални спољни сарадник Музеја, садржи поред текста и многобројне аквареле који су врло значајни за установе које се баве визуелним приказивањем историје народа. У тиражу од 2.000 примерака књига би стајала 466.750 динара, и то: за ауторске хонораре (6 аут. таб. à 1.800 дин.) 10.800 дин., за 100 ликовних прилога (à 500 дин.) 50.000 дин., за превод резимеа 800 дин. и за трошкове штампања 405.000 дин. [100 клишеа у боји 320.000 дин., хартија (кунстдрук) 75.000 дин., производња 4.000 дин. и коректура и техничка редакција 6.000 дин.].

8. Обрада и конзервација музејске грађе

У документационом центру Музеја наставиће се послови предвиђени Програмом рада, за шта треба обезбедити средства у износу од 49.600 динара, и то: за снимање музејске грађе (21.000 дин.), за стручни архив (5.000 дин.), за хемеротеку (69.600 дин.), за заштитне омоте (9.000 дин.) и за рад на упису (калиграфски) података у главне инвентаре (5.000 дин.).

За конзервацију музејске грађе и за рад препараторске радионице предвиђају се средства у износу од 32.000 дин., и то: за набавку хемикалија (10.000 дин.), ситног инвентара (2.000 дин.), ормана за ћилиме (5.000 дин.),

разбоја за конзервацију текстила (5.000 дин.), стола за прање текстила (5.000 дин.) и писаће машине (5.000 динара).

9. Библиотека

За набавку књига у библиотеци, претплату на часописе, за корицење књига и часописа и израду каталожних листића предвиђају се трошкови у износу од 38.000 динара.

10. Рад фото-лабораторије и препараторске радионице

Исто тако неопходно је попунити и инвентар за фото-лабораторију набавком разних апарата у износу од 500.000 дин.

У делу овог програма о препараторској радионици и фото-лабораторији предвиђају се средства за инвестиције у износу од 70.000 дин. Потребно је, такође, набавити три метална ормана за музејску грађу (18.000 дин.), две мање писаће машине марке „Olympia“ (9.000 дин.), ксерокс-апарат за копирање (200.000 дин.) и кинопројектор од 16 mm (40.000 дин.) — све у износу од 267.000 динара.

11. Матична служба

За делатност матичне службе Музеја предвиђају се средства у износу од 37.000 динара, и то: за обилазак значајних музеја и за једно саветовање о стручној документацији.

Б) Наменска делатност

Изложбе

У току 1977. године припремиће се и следеће посебне тематске изложбе, које представљају делатност наменског карактера: „Тито, стратег и вођа револуције“ (поводом 40-годишњице доласка на чело СКЈ); „Драгојло Дудић, председник Главног народноослободилачког одбора Србије 1941.“ (поводом

90-годишњице рођења); „Књижевност народноослободилачке борбе 1941—1945.“; „Прота Матеја Ненадовић“ (поводом 200-годишњице рођења); „Опрема средњовековног ратника у Србији од XII до XVI века“; „Насеља и становништво Србије на старим фотографијама из збирке Историјског музеја Србије“; „Рад Михаила Валтровића и Драгише Милутиновића на снимању средњовековних споменика у Србији 1871—1884.“; „Филип Филиповић, секретар КПЈ“ (поводом 100-годишњице рођења); „Радован Драговић, први секретар ССДП“ (поводом 100-годишњице рођења).

а) Изложбе које се отварају 1977. године

1. Драгојло Дудић, 175.000 динара и то:

- за истраживања и снимање музејске грађе 15.000 дин.
- за откуп музејске грађе и израду допунских експоната 90.000 дин.
- за израду пројекта експозиције 15.000 дин.
- за каталог и позивнице 55.000 дин.

2. Насеља и становништво Србије на старим фотографијама, 50.000 динара, и то за израду фотографија.

3. Рад Михаила Валтровића и Драгише Милутиновића на снимању средњовековних споменика у Србији 1871—1884, 15.000 динара, и то:

- за истраживање и снимања музејске грађе 5.000 дин.
- за трошкове конзервације 10.000 дин.

4. Филип Филиповић, 120.000 динара, и то:

- за истраживања и снимања музејске грађе 10.000 дин.
- за израду допунских музејских експоната 60.000 дин.
- за откуп музејске грађе 50.000 дин.

5. Радован Драговић, 85.000 динара, и то:

- за истраживање и снимање музејске грађе 5.000 дин.
- за откуп музејске грађе и израду допунских експоната 80.000 дин.

Изложбе које се припремају у 1977. години реализоваће се у 1978. години или касније.

Музеј ће у 1977. години сарађивати са Музејом револуције Југославије на реализацији изложбе „Тито — Партија — Револуција“.

Предлог

финансијског плана Историјског музеја Србије за 1977. годину

Назив	Динара
-------	--------

I Приходи

— Дотација Републичке јединице културе за редовну делатност	6,198.090
— Дотација Републичке јединице културе за издавачку делатност	661.750
— Дотација Републичке јединице културе за изложбе	490.000
Свега	7,349.840

II Расходи

а) Материјални трошкови	
— за обављање редовне делатности	2,230.200
— за издавачку делатност	661.750
— за изложбе	930.000
Свега трошкови пословања	3,821.950

б) Амортизација	100.000
Укупно трошкови пословања и амортизације	3,921.950

III Остварен доходак (I—II)	
	3,427.890

IV Расподела дохотка

— уговорне обавезе	35.000
— законске обавезе	50.000
— лични дохоци радника	2.843.560
— остала лична примања	60.000
— за заједничку потрошњу 5% од средстава за лич. дох. и зајед. пот.	150.000
— 5,6% за проширење мате- ријалне основе рада	220.000
— лични дохоци за нове ка- дрове	590.330

Основна претпоставка за остваривање задатака предвиђених Програмом рада јесте потребан број стручног кадра који ће радити на његовој реализацији. Да би се остварили планирани задаци, потребан је 21 радник са високом спремом, од којих два магистра и шест виших кустоса, три са вишом спремом, четири са средњом спремом, један ВК радник и два КВ радника.

У Музеју је сада запослено 16 радника са високом спремом, а неопходно је да се попуне још четири радна места кустоса (3 историчара за период новије историје 1912—1941, 1941—1945. и период социјалистичке изградње, и 1 за историју просвете), секретара (висока спрема — конкурс у току), фотографа (ВК радник).

Техничка опрема којом располаже Музеј више је него скромна, па је неопходно обезбедити најпотребније што одговара овим условима смештаја Му-

зеја. То су сада: 3 метална ормана за чување музејске грађе, 2 писаће машине и ксерокс-апарат за копирање, као и кинопројектор од 16 mm; затим, попуна инвентара за препараторску радионицу и фото-лабораторију. Тиме би се побољшали услови за рад у Музеју као и могућности за пружање услуга корисницима.

Посебан проблем у реализацији програма до сада представљало је неблагоприятно обезбеђивање средстава за финансирање програма и њихова расподела од стране Републичке интересне заједнице културе тек у другој половини године. Уз то, средства за прихваћене програме најчешће се нису обезбеђивала у одговарајућим износима.

Према томе, реализација програма за 1977. годину зависиће и од поштовања Самоуправног споразума о стицању дохотка код Републичке интересне заједнице културе.

Елементарну претпоставку за остваривање овог програма представља и обезбеђење простора, пре свега за изложбу и за смештај музејске грађе, која нестаје и пропада ако се благовремено не прикупља. Затим, рестаурација и конзервација Милошевог конака у Топчидеру, који представља један од малобројних сачуваних споменика културе, захтева неодложну реализацију према већ сачињеном пројекту.